

DERSIM

Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği Yayın Organı Yıl: 1 Sayı: 1 Eylül 1995

DERSİM

**TUNCELİ KÜLTÜR VE DAYANIŞMA
DERNEĞİ YAYIN ORGANI**

Yıl : 1 • Sayı: 1 • Eylül 1995

SAHİBİ

Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği Adına

BAŞKAN

Selman YEŞİLGÖZ

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Selman YEŞİLGÖZ

YÖNETİM VE YAZIŞMA ADRESİ

Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği

Defter Emimi Sk. No.2 Kat.3/8

Faleli / İSTANBUL

Telfax: (0.212) 53 20 49

Avcılar Şube:

Marmara Cad. Erenler 2 İşhanı

Avcılar / İSTANBUL

Tel: (0.212) 695 31 60

Kartal Şube:

Meydan Sok. Kazım Küpeli İşhanı

No.4/3 Kartal / İSTANBUL

Tel: (0.216) 389 29 34

Banka Hesap No:

Türkiye İş Bankası Aksaray Şubesi

30440 - 1018443

Teknik Hazırlık:

SİSTEM OFSET

Baskı:

Dilek Matbaası

BU SAYIDA:_____

Merhaba	2
Haydi Görev Başına	3
Dersim ve Dersimli Üzerine Notlar	5
Yarı Açık Cezaevine Dönüştürülen İİ DERSİM	9
Basına ve Kam'oyuna Açıklamalar	10
Yeni 38'lere Hayır	14
Vahşete Seyirci Kalmayalım	16
38'den Bugüne	17
Belgelerle Tunceli Gerçeği	22
Tunceli Dernekleri	26
Heyetler Neden Engelleniyor	27
Maye ra Biyênêra Hata Merdenı	
Adetu Tore yê Dersim'ı	29
Basında Tunceli	31

Dergimize abone olmak isteyen okuyucularımızın bağış mahiyetinde Türkiye İş Bankası Aksaray Şubesi 30440 - 1018443 No'lu hesabına, vurt içi abonelerde 100.000.-TL. havale göndermeleri ve havale makbuzu fotokopisi ile Derneğimize şahsen ya da mektupla başvurulması gerekmektedir.

Merhaba

Yaz sıcaklarına, yüreğimizin derinlerinde yatan insanlık sıcaklarını katarak kucaklıyoruz hepinizi.

Dostluğun ve kardeşliğin en ateşli duygularıyla sizlere kavuşmanın kıvancını yaşıyoruz. Yeni bir aydınlığı ve yıldızlardan üstümüze düşen ışık demetlerini sizlerin kederli gözlerine yolluyoruz. Bu kederlerde, Dünya'nın beş kıtasındaki gözyaşları ve büyük umutlar saklıdır.

O umutları hep birlikte insanlığın özgürleşme sofrasına taşıyabilme uğraşındayız. Bu uğraş ve geleceği özgürleştirme tutkusudur ki, bizleri, bu satırları, bu sayfaları ortaya çıkarmaya mahkum etmiştir.

Bir yürek atımı kadar yakınız sizlere; bir göz kırpmı kadar. Bereketli topraklarımızın ekinlerini daha bir cesaretle ve inançla saçmak ve ürünü hep birlikte dermektir amacımız. Güzellikler bahçesinin seyrine doyumaz zevklerini genç-yaşlı, erkek-kadın hep birlikte görmektir çabamız.

Düşlerimizdeki 'yarın'ı bugünden, şimdiden kurmaya başlamanın heyecanındayız. Dün'den gelen tarihsel özgürlük sürecinin deneyimlerini, güneşli günlerin cömertliğine taşıma telaşındayız.

İnancı, bilinci ve cesareti sizlerle üretmek ve yine sizlerle paylaşmak kadar keyif verici ne olabilir ki?

Güzel sözlerin eylemindeyiz artık. Bu eylem, insanlığın yüce ideali olan sınıfsız-sınırsız- sömürsüz bir dünya kurma yürüyüşüdür. Herşeye rağmen sürdürülen kahredici bir inattır bu.

Dersim gecelerinin ayaşığı dansıdır bu. İçimizde yer etmiş ve nazlı yüreklerimizi derinlerinde yaralanmış, kan kesmiş, ezilmiş ve horlanmış Dersim aşkıdır bizi size iten. Toprağın ve tohumun önlenemez aşkıdır bu.

Bir büyük kargaşalıklar iklimidir bu coğrafya. Gencecik hayatların zamansız infazlandığı ve geleceği özgürleştirme eylemiyle yanıp tutuşanların kaybedildiği bir coğrafyadayız. Burası, yasaklı renklerin mevsimidir. Yeşil gözünde hüznün durgunluğu taşıyan genç kızların ak gelinliklerini tabut içinde sakladığı, çoğalan mumlarla aranan kayıplar deryasıdır.

Bu büyük deryanın içinde insanlık onurunu ve erdemini koruyan nice yiğitlerin efesaneleştiğine ve düşlerin bile artık sınırından taşıdığına tanık oluyoruz.

'Yarın'ın güzellikleri bu karmaşanın içinden doğacak kuşkusuz; ben'lerin biz olmaya başlaması ve omuzların omuzlara değişmesiyle...

Dersim, işte bütün bu özlemlerin dile getirildiği, 'yeni'nin ve özgürlüğün üretilip paylaşıldığı bir güzellikler bahçesidir. Bu bahçenin çiçekleri umut yüklü ve yüzleri güleçtir.

Umutlarınızı salın üstümüze; içinizden geldiğince, dilinizde estiğince yazın bize, ortaya dökülmedik sözünüz kalmasın.

Seviyoruz sizi; Dersim kadar umutlu ve Dersim onurlu bir aşkla.

Bu yüzden yeniden buluşacağız inanın. Siz yüzünüzü güneşe dönün yeter.

HAYDİ GÖREV BAŞINA

Derneğimizi Mücadele Ede Ede Kurduk

Her türlü örgütlenme bir ihtiyaçtan doğar. Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği de bir ihtiyaçtan doğdu. Bu ihtiyaç İstanbul'da yaşayan Tuncelileri bir araya getirmek, kültür değerlerini sahiplenmek, bunu günümüz gençliğine en iyi şekilde anlatmak başlıca hedefimizdi.

Geçmiş bugüne taşımak, Dersim'i anlatmak, bunca yozlaşmalar içinde sahip olduğumuz değerleri savunmada ısrarcı olmak için, böylesi bir kuruma ihtiyaç duyularak bir grup arkadaşın çabasıyla **1990 yılında Derneğimiz kuruldu.**

İlk gününden başlayarak yanımızda yer alıp çalışmalarımızda bize yardımcı olanların yanısıra karşımızda olanlarda vardı. Bize "yürütemezsiniz bu koşullarda, Derneğe ne gerek var, her gün basılır. Kim gelir, kitleselleşemezsiniz" gibi seviyesiz söylemlerle karşımızda yer aldılar. Bizlerde yönetim olarak, bir an önce eksikliklerimizi giderip tezelden derneğimize üye kazanma çalışmalarına başladık. Kısa sürede Derneğimiz kitleselleşti, kültürel çalışmaların yanısıra Dernek merkezinde gerek ülkemizin içinde bulunduğu sorunları, gerek dünyadaki gelişmeler üzerine paneller düzenledik.

Çeşitli bölgelerden gelen şube önerileri sonucu ilk kez Kartal'da, sonrada Avcılar'da iki şube açıldı. Tam bu sırada Derneğimiz İstanbul Valilik kararıyla bir yıl kapatıldı. Kapatılma gerekçesi 68'li Yıkının takvimiyile Gündem

Gazetesinin takvimi bahane edildi. Buna karşı dava açtık ve dava beraatle sonuçlandı. Yeniden örgütlenmemize hız vermemiz gerekiyordu. İnsanlarla bağlarımız kopmuştu.

Bunu gidermek için kongreye gittik, yeni arkadaşlarımız göreve talip oldu, onların da aramıza katılmasıyla daha da çışkumuz arttı. Tam bu sırada Dersim'de orman yakmaları başlamıştı. Buna karşı durmamız gerekiyordu. Doğa tahrip ediliyordu. **Buralarda hergün, bilmem ne ormanı fidanlarını dikenler Dersim'de ormanları yakıyorlardı.** Sonra bununla yetinmeyenler, köyleri yakmaya başladılar. Derneğimiz sizden de aldığı güçle tavrı olarak çeşitli protestolar örgütledi. Fakat onu bir kampanya şekline dönüştüremedi. Bu eksikliğimizin nedenlerinden biri de sizsiniz. Çünkü, İstanbul'da binlerce Dersim'li yaşıyor, sizler yeterli duyarlılık gösterseydiniz daha iyi sonuçlar alırdık. Ayrıca D.K.Ö lerin desteği, bazı şeyleri yapmamızda bizlere ışık oldu. Dersim'de zulüm halen devam ediyor, esas amacın bölgeyi tamamen insansızlaştırmak olduğunuda biliyoruz.

Bölgede gıda ambarı osundan tutan da ilaç ve elbiseye kadar herşey denetime tabi. Dersim'de köy bırakılmadı; kalanları da boşaltıyorlar.

Buna karşılık metropol kentlerde yaşayan bizlere önemli görevler düşüyor. Sesimizi yükselterek buna dur demek herkesin görevi olmalıdır.

Desteğinize İhtiyacımız Var

Bu çalışmalarını ve etkinlikleri size olan aşkımızın gücüyle gerçekleştirdik. Özverili bir şekilde çalıştık, çalışacağız. Sizlerin gücüyle bu çalışmalarımız daha da gelişip yaygınlaşacaktır.

Derneğimiz bünyesindeki çalışmalara (**müzik, folklor, tiyatro v.b. kültürel ve sanatsal faaliyetler**) bizzat girerek, destek sunarak 'yeni'yi, güzeli üretme yönünde tabalarımıza katılmanızı istiyoruz.

Bu etkinliklerden elde ettiğimiz gelirden, çok sayıda yardıma muhtaç insanımıza ekonomik yardımlarda bulunduk. Bu alanda daha çok etkili olmak istiyoruz. Ancak üyelerimizin hemen hemen

çoğu aidatlarını ödememektedir. Her üyemiz düzenli aidatını ödese bazı insanlarımıza yardımcı olacağımız gibi, derneğimizin daha güçlü olacağını bilmemiz gerekiyor.

Derneğimiz dergi çıkarma yönünde karar aldı. Bundan böyle çıkaracağımız bu dergi, her Dersimlinin evinde bulunması gerekiyor. Ulaşamadığımız kitleye dergimizle ulaşmaya çalışacağız. Bizler bu çaba içine girerken dergi çıkarmada hiç bir deneyimimiz yok. Fakat diğer taraftanda inançsız değiliz, birlikte başaracağız. Başarmak için de bir yerden başlamak gerekiyor. Başta, Dersimliler olmak üzere tüm demokrat, aydın, yazar-çizerlerin desteğini bekliyoruz. Herkesin Dersim'le ilgili bildiklerini bize yazmalarını bekliyoruz. Dergimizin zenginleşmesi buna bağlıdır.

İşte ilk sayı ile karşınızdayız. Herkes kendisini Dersim dergisinin hem sahibi, hem yazarı, hem de üyesi saymalı, buna göre destek vermelidir.

- 1- Ali CANPOLAT
- 2- Fakir YEŞİL
- 3- Nurettin AYDIN
- 4- Selman YEŞİLGÖZ
- 5- Şirin ARGÜL
- 6- A. Rıza ÇİÇEK
- 7- Yusuf KAPLAN
- 8- Murat BEKTAŞ
- 9- Mehmet BEYGE
- 10- A. Haydar TURGUT

- Zülfü ASLAN (Başkan)
- Fethi SAĞLAM
- Nurhan HAYIR
- Fevzi ÇINAR
- Hıdır KURUM
- Fikri ALBAY
- Binalı DİNLER

1994'te Yapılan Son Kongrede Seçilen Yönetim Kurulu Üyeleri

- Selman YEŞİLGÖZ (Başkan)
- A. Rıza AYDIN (Başkanı Vekili)
- Hasan SAN (Sekreter)
- Fakir YEŞİL (Mali Sekreter)
- Cemal TAŞ
- Hasan YÜKSEL
- Hüseyin AYRILMAZ
- Mustafa YERLİTAŞ
- Hüseyin YAKUT
- Enver DEVİETLİ
- Aji FİRLİK

YILDIZARSLUB YÖNETİCİLERİ

- Rıza YAĞMUR (Başkan)
- İmam KAYGUSUZ
- Musa UÇAR
- Ali TOSUN
- Ayı Haydar ÇAVUŞ
- Özcan POLAT
- Zabır YILMAZ

Dersim ve Dersimli Üzerine Notlar

Faik Bulut

Giriş:

Tunceliler Dayanışma Derneği Yöneticileri, çıkaracakları dergide yayınlanmak üzere bir yazı istediklerinde, doğrusu hangi konuyu ele alacağını pek bilemiyordum: Acaba, Dersim'in asi doğasını ele alıp, halk tarafından kutsal sayılan Tujik Baba veya yada başında "gessem billah" (Tanrı'ya yemin) edilen Munzur gözelerinden mi söz etsem! Tipik bir şamanizm inancının kalıntısı olan Dersim'deki koyun ve at başlı mezartaşlarından mı dem vursam; yoksa Dersim kızılbaşlığının, sadece "Ortaasya Türk kültürü veya şamanist Türk kültürümü" gibi sunulurken, Dersim kimlik bilincinin bulandırılışına mı değinsem! Dersimli'nin isyankar ruhunun derinliklerine inerek bir insan tipi mi çizsem yada Zaza Dersimliler'in, Kürtlerden tamamen farklı bir halkmış ve konuştuğu Zazaca (Dimili)'nin de Kürtçe'den apayrı bir dilmiş gibi gösterildiği yalanı mı çürütmeye kalksam! Dahası; neredeyse tarih boyunca kendi başına buyruk yaşamış Dersimli'nin, Osmanlı'nın Tanzimat Fermanı'yla birlikte tedip ve temeddün edilmesi (uslandırılıp uygarlaştırılması) meselesini mi irdelesem!

En iyisi, tarihin ipini çekerek, küçük başlıklar halinde Dersim ve Dersimli'ye değinmelerde bulunmak. Böylece biraz tarih, biraz toplumbilim ve kültür biraz da siyaset yapmış olacağız.

Sıradışı Bir Tarih Çizgisi

Dersim adı nereden gelmektedir? Sözcüğün kökenine inerek iki şeyle karşılaşırız. Birinci çözümlenmede (**Der**) ve (**Sim**) adlarına rastlarız ki; **Der**'in anlamı **diyar/ ev/ kapı**'dır. **Sim** ise **gümüş** demektir. Bu durumda **Dersim**, gümüşdiyarı, gümüşev, gümüşkapı anlamında kullanılagelmektedir. İkinci çözümlenmede **Dar** sözcüğü **ağaç/odun** olarak anlaşılabilir, **Sim** ise yine gümüş anlamında kullanılır; böylece gümüşodun, gümüşağaç deyimi ortaya çıkar.

Her iki durumda, sözcüğün kökenini, Kürtlerin atalarından olan ve M.Ö 500'lü yıllara kadar yaşayan Med kavimler topluluğunun konuştuğu Med diline doğru uzatabiliriz. Medce, esas olarak Kürtlerin ilk tek tanrılı dini sayılan Zerdüştlük inancının kutsal kitabı **Zend Avesta**'nın da resmi dilidir. Özgün Kürtçe'nin ilk kaynağıdır. Aynı zamanda Hintlilerin bir kısmınca konuşulan Sanksritçe ile İranlıların ataları Perslerin kullandığı Ahamenişçe, Pehleviçe ve Farsça'nın da ana pınarıdır. Yani ister **Darsim**(gümüşağaç) isterse **Dersim** (gümüşkapı) olsun, sözcük Hint- Avrupa dil grubunun alt kümesi sayılan İrani kökenlidir. Her ikisi Zend Avesta kitabından geldiğinden, Farsça ve Kürtçe'de ortak anlam kazanmaları doğaldır. Bu nedenle, **Ebubekir Pamukçu**'nun Zaza milliyetçiliği yaparak, "**Dersim, Farsça'dır; Darsim ise Zazaca'dır**" demesi, Kürtçe dili hakkındaki bilgisinin kıtlığını göstermekten de öte bir şeydir. Türkiye'deki egemen sınıfların, hele hele Olağanüstü Hal Bölgesi Valisi Ünal Erkan'ın kurdukları şu tuzığa düşmektir; "**Zazalar Kürt değil, Zazaca da Kürtçe değildir; Zazalar Kürt olmadıkları gibi, aslında Ortaasyalı Türklere aittir.**" Kuşkusuz; Dersimli'nin özgün kültürü vardır. Bu kültür, kendini Zaza lehçesinde ve Kürt kızılbaşlığında gösterir. **Zazaca** (dimili / dimiki), Kürtçe'nin dilbilgisi kurallarıyla aynı olmasına rağmen, önemli farklılıkları da içinde taşır. Ne ki; bu **Zazaca**'yı aynı bir dil yapmaya yeltenmez. Çünkü **Kırmanç** lehçesiyle ayrılığına rağmen, Kürt dilinin bir başka lehçesi olan **Gori** (Goranî) ve bir alt kümesinde yer alan **Hewremani** ile çok daha yakın özelliklere sahiptir. Bize kalırsa, **Kırmanç** lehçesiyle **Sori** (Sorani) lehçesi arasındaki fark, **Zazaca- Kırmançça** farkından çok daha büyüktür. Dersimli'nin kızılbaş kültürü de, eskiden beri Araplaştırılmaya ve sonradan Türkleştirilmeye çalışılan Türk-İslam sentesine dayanmaz. Türk- İslam kültürü sonradan gelmedir. Arabistan'ın Medine kenti İslam aristokratlarıyla (Ehlilbeyt gibi) başlamış olmuyor. Tersine; ta Med toplumu zamanındaki Zerdüşti rahipleri ile dervişlerinin (muğa'lar veya magu'lar), Pers- He-

len-Roma katliamları önünden kaçarak antik Kürt coğrafyasının de içinde yer aldığı Anadolu kapılarını aşındırmasıyla başlar. Dolayısıyla; **"Anadolu aleviliği sadece Türk şamanizminin eseridir."** demek kadar yavan bir söylem olamaz. Oysa genelde Anadolu aleviliği, özelde Dersim kızılbaşlığının kökenlerinde ateş ve güneş tapıncı yatar. Yani Zerdüştlük ile Mitra dini, bunların alt türevleri olan Mani ve Mazdek inançları yatar. Dahası; Kürt aleviliği, Brahmanizm ve Budizm gibi inançlardan da beslenir. Buna Horasan diyarındaki şamanist inançları katmak gerek.

Kötü bir alışkanlıktır; Türk kültürünün egemenleri, **şamanizm** inancını sadece Ortaasya ile sınırlamakta ve Türklük'le özdeşleştirmektedir. Oysa bilimsel bir dayanağı yoktur bunun. Çünkü şamanizm, antik ve ilkel bir inanç türüdür. Şamanizmin doğduğu mekan sadece Ortaasya olmadığı gibi, bu inancın Türkü, Kürdü, Arabı da olamaz. Nitekim Kürtler de Türkler gibi şamanist bir inanç dönemi yaşadılar. Hatta Latin Amerika'daki eski bir uygarlık oluşturanlar adına Maya Şamanizmi'nden bile söz edilebiliyor.

Bu inanç nedeniyedir ki; Dersim'deki dağ, su, ağaç, mezar, güneş, ay kültü (tapınması) ortaya çıkıyor; Dersimli kızılbaşlar, her gün doğuşunda ve batışında dua etmekten kendilerini alamıyorlar. Bunun neticesinde Munzur ile Tujik Baba dağları kutsallaşıyor; mezartaşları at ve koyun biçimlerinde yontulabiliyor.

Horasan dedik; bu coğrafya da polemik konusudur. Güneş-Dil teorisyenleri, Dersimli'nin aslını astarını inkar edebilmek, kendi deyimleriyle "Kürttürkü" veya "Türkkürdü" yapabilmek için, Horasan diyarını "Türk yurdu" diye gösterebiliyorlar. Oysa bu da yanlış. Çünkü Türk boylarının eskiden yerleştikleri varsayılan Ortaasya (veya Türkistan eli), günümüzde Maverünnehir (Amu ve Siri derya arasındaki bölge)'den itibaren başlar, günümüz Rus-Çin-Moğolistan sınırına doğru uzanır. Horasan ili ise günümüzdeki Afganistan- İran arasındaki geniş bir coğrafyadır. Çapul akınlarını saymazsak, Türklerin Horasan iline inişleri M.S 700- 900'lü yıllarda olmuştur. 1040'larda ise Abbasilerin başkenti Bağdat'ta Türk askerleri görürüz.

Böylece Kürt aleviliğini asimile etmek için (hem Türkleştirmek hem de Sunnileştirmek amacıyla) yaratılan iki efsane daha çökmüş oluyor. Birinci efsane şudur: **"Türkler, Anadolu aleviliğinin başlatıcılarıdır!"** Oysa Türkler, Horasan'a inme-

den önce Budizm, Zerdüştlük, Manilik, Hıristiyanlık ve Musevilik gibi inançları kabul etmişlerdi. İslamiyeti benimseyen Türk aristokratları ise, esas olarak bağınaz Sunni mezhebini seçmişlerdi. Geniş göçebe Türk halk kitleleri ise aleviliğin özü olan Zerdüştlük ateşperestlik ve güneşperestlik inancının etkisindeydiler.

İkinci efsane ise şöyle; **"Aleviliğin temelleri, Horasan'daki Türkler tarafından ortaya atıldı!"**

Horasan aleviliğinin başlatıcısı diye sunulan **Ahmed Yasevi**'nin bağınaz bir Sunni olması gerçeğini saymasak bile, henüz İslamiyeti benimseyen Türklerin, kızılbaşlık temellerini atmaları mümkün değildi. Çünkü Arap İslam orduları, Türklerden çok önce Horasan ilindeydiler. Dahası; onlara direnen halk kitlelerinin ilham aldıkları güçlü inanç, Zerdüştlük idi. Zerdüşt dini ise eski Kürt yurdunda yeşermiş; Horasan ilinde kök salmış, Kürt ve diğer İranî kavimlerin inancıydı. Türklerden (Güney Türkistanlılar) az bir kısmı bu inancı benimsiyordu.

Dersim Kızılbaşlığına Uzanan Çizgi

O halde soru şudur; Dersim kızılbaşlığına kadar gelen çizginin aslı astarı nedir? Belli bir tarih izlersek, şu olgularla karşılaşırız:

Bir; Med imparatorluğu Persler tarafından yenilip tarihe karışınca, bunu, koyu bir asimilasyon politikası izledi. Öyle ki; esas olarak **Mitra** inancını benimseyen Pers hükümdarları, Med aydınlarının kafalarını keserek Kürt kültürünü silip, insanlarını asimile etmenin yolunu tuttular. Persleri yenen Helenler (Makedonyalı İskender gibi) ve Roma hükümdarları da, Kürtlerin ataları olan Med rahipleri ve aydınlarının imha politikasını devam ettirdiler. Zerdüşt rahipleriyle dervişanları (muğ'lar veya magu'lar), bu baskı ve zulümden kaçabilmek için, Zağros dağlarına sığındılar, oradan da zaten Fırat nehrine kadar Med (Kürt) toprağı sayılan Anadolu kapılarına dayandılar. Böylece Zerdüşt inancını Fırat nehrinden öteye taşıdılar. Nitekim Ege'nin karşı yakasındaki Yunanistan'ın Olympus dağlarındaki ateş hırsız Prometheus'un, esas olarak ateşperest Kürt kültüründen ilham aldığı söylenir. Benzer biçimde Hitit güneşinin Zerdüştlük inancından etkilenme meselesi de tartışılmalıdır.

İki; bu soyca Med kültürce Zerdüşt olan rahiplerin taşıdığı, Horasan- İran-Kürt- Mezopotamya kültürünün Anadolu kültürüyle kaynaşması sonu-

cunda, günümüz aleviliğinin ilk tohumları atılmış oldu. Bunun otantik biçimlerine, daha 70 yıl öncesine kadar eldeğmemiş Dersim yöresinde rastlamak olanaklıydı.

Üç; bu kadar da değil. Dersim kızılbaşlığını, Medine aristokratlarına kadar uzatmak, onu Hz. Ali ve Ehlibeyt'le başlatıp orada dondurmak, tarihin akışına da terstir. Yukarıda açıkladığımız gibi, Dersim Kürt aleviliğinin ilk kaynağı, Horasan elidir; Med ülkesidir yani antik Kürt toprağıdır. Bu kültür, daha çok Zerdüştlük öğretisiyle kendisini kabul ettirmiş, İslamiyete geçişte direnişin bir numaralı teorisi olmuştur. Sözelimi **Alevi** sözcüğünün, "**Hz. Ali yandaşı**" anlamına kullanılıp kullanılmadığı gerçeğı tartışmalıdır. Bu mutlaka araştırılmalıdır. Tarihi gelişime bakarsak, Hz. Ali yandaşlarına, **Alevi** (Alici) denmezdi; **Şia-tü Ali** (Ali yandaşı, Ali partizanı vs) denilirdi. Kaldı ki; Hz. Ali, bizzat şeriatçı İslam devlet modelini ve İslam düzenini savunurken, ona karşı çıkan hemen tüm **Hariciler** ile **Rafiziler**'i ya kılıçtan geçirmiş ya da ateşe atmıştır. Burada **Rafizi** deyimini üzerinde durmakta yarar var. Rafizi, Arapça bir sözcük olup, "**mevcut düzeni ve sistemi reddeden kimse**" anlamında kullanılırdı. Hz. Ali'nin halife olduğu devirde ise, özellikle "**İslam düzenine karşı çıkan muhalifler**" demektir. Hal böyleyken, **Rafizi** kitlelerin (çoğu İrani kültür almış Kürtçe, Farsça, Belucice, Afganca konuşanlar olduğu açıktır) kendilerini diri diri ateş çukurlarına atan Hz. Ali'den yana olmaları mümkün değildir.

Öte yandan bu ateş çukurlarına atma konusu üzerinde durulmaya değer. Çünkü; Hz. Muhammed, ateşte diri diri insan yanmasına karşı çıkmakla birlikte, bizzat kendisi bu yönde emirler vermiş, kimi zaman bu tür cezalar uygulanmıştır İslam muhaliflerine. Halife Ebubekir, **Ridde** denen İslam'dan dönmek için başlatılan ayaklanmaya katılanları ateş çukurlarına atmıştır. Hz. Ali dönemindeki Rafizilerin ateş çukurlarına atılmanın ideolojik bir yanı daha vardı. Çünkü, İslama karşı çıkanlar, esas olarak Zerdüştlük dinine mensup olanlardı. Yani Kürtçe ve Farsça bir deyimle, **Agirperest** (ateşe tapanlar) veya **Alawi** (ateşin alevini sevenler) idiler. İslam komutanları, **kendilerine direnenleri**, "**madem ateşe tapıyorsunuz, sizi ateşe atıp yakalım da, görün bakın, o taptiğiniz tanrı sizi kurtarıyor mu**" gibi bir mantıktan hareket ediyorlardı. Bugünkü **Alevi** sözcüğünün gerçekten **Alawi** (ateş alevine tapanlar) deyiminden mi kaynaklandığı yoksa, Hz. Ali'ye nispetle Ali yandaşı

anlamına mı geldiği meselesi araştırmaya değerdir. Bize kalırsa, **Alevi** deyimini, tarihsel gelişimi sürecinde **atesperestlikten** kaynaklandı. Yani müslümanların, atesperestler verdiği Alevi isminden doğdu. Bununla birlikte, sonradan İslama direnen başka ideolojinin kalmaması nedeniyle müslümanlığı zorla kabul eden diğer halklar, hem politik hem de toplumsal nedenlerle bu **Alawi** sözcüğünü, Hz. Ali yandaşlığıyla birleştirdiler. Dolayısıyla başlangıçta **Alawi** (aleve tapan) olan sözcük, siyasi ve toplumsal gelişmelerin zorlamasıyla **Alevi** deyimine özdeşleşmiştir. Zaten Ali yandaşlığı (şia-tü Ali) İran'daki mevcut Şiiiliği ve deyim yerindeyse Humeyni Şeriatçılığına yol açarken, **Alawilik** (alev tapınanları) ise günümüzdeki Kürt kızılbaşlığı ile Türk aleviliğinde ifadesini bulmuştur. **Şia-tü Ali** (Ali yandaşlığı)'de şeriatçılık ön planda iken, **Alawilik** (aleve tapınma) olayında mistik unsurlar (sihir, büyü, ilkel tapınma) dahil her türlü İslam karşıtı öğe vardır. Dersim kızılbaşlığının günümüzdeki ana özelliğı de bu ikincisinde yatar.

Şu Horasan Meselesi

Dört; peki, Horasan eli meselesi nereden ortaya çıktı? Bize kalırsa, Kürt kızılbaşlığının özyurdu Horasan elidir. Çünkü orası, eski Med ülkesi ve yoğun Kürt coğrafyasıdır. Daha doğrusu, Kürt, Afgan, Beluci, Fars, Hint kültürünü birarada yoğuran Zerdüştlük, Budizm, Manilik, Brahmanizm inancının beşiğidir. Böylesi bir beşikte, İslamı kabul etmekle birlikte, ona karşı çıkan bir kültürün çıkması çok doğaldır. Çünkü Zerdüştlük kültürü, askeri bakımdan yenilmesine ve imha hareketine maruz kalmasına rağmen, İslam kültüründen daha köklüydü. İslam, şeklen benimsenmişti. Özde kalan ise, şamanist inançlar da dahil atesperestlik idi. Dirençli bu kültür, sonradan İslamiçi bölünmede Muaviye'den değil Ehlibeyt'ten yana, Emevilerden değil Abbasilerden yana tavır koyarak; başlangıçta Hz. Ali ve Ehlibeyt meselesini politik olarak kullandı. Sonradan **Kürt, Ebu Müslim Horasanî**'nin felsefesinde somutlaştı. Abbasi hanedanlığının kurulmasına yol gösterdi. **Alevilik** ve **Alawilik** deyimlerinin karıştığı tarih de, burasıdır. **Ebu Müslim Horasanî**, kendi anayurdu Horasan'daki Kürtleri seferber ederek Emevi imparatorluğunun, sunni zorbalığıyla hesaplaştı. O tarihte; Türkler henüz Horasan'daki siyaset sahnesinde etkin değildiler. Ebu Müslim'in öldürülmesi öncelikle Horasanlılar, ikincil olarak Türkler arasında resmi

Arap İslamına karşı bir efsaneye dönüştü. Zerdüşter, Şii'ler ve diğer dinlerden olan Mevaliler, Abbasilere başkaldırdılar. İran'da sindbad, Güney Türkistan'da Türk İshak ve ardılı El Mukanna, başkaldırı bayrağını açarlar. Mazdek yanlıları, Zerdüşterler ve Şii'ler bu bayrak altında toplanırlar. Demek ki; Kürt kızılbaşlığının pratik tarihini Horasan'a uzatırken, doğru bir tespit yapılıyor. Ancak Türk-İslam sentezcileri, burada küçük hileyle, elçabukluğu marifet, "**Horasan elini, Türklerin anayurdu**" yapıyorlar. Aleviliği oradan doğurarak Türkleştirme- Sunnileştirme programlarını uygulamaya kalkışıyorlar.

Beş; Dersim özeline gelince, **Ebubekir Pamukçu** gibi Zaza milliyetçileri, illede ayrı bir köken bulma iddiasıyla "**Dersim halkının kökenini Deylemiler'e kadar uzatma**" eğilimindedir. Halbuki, bilimsel olarak ispatlanmamış, özellikle de Hazar'dan gelen bir kol olan Deylemiler, Dersimlilerin atası olması mümkün değil. Kaldı ki, sadece kısa bir süre günümüz İran boylarında yaşamış, sonradan ortadan kaybolmuş. Deylemi boylarının kendilerini sadece Dersim'de keşmiş oldukları imkansız gibi. Deylemilerin kültür ve toplumsal yapısının Dersimlilerininkiyle benzerliği, Kürt kültür ve toplumsal yapısınınkinden daha fazla olduğu söylenemezken, bu iddiada bulunmak, mesnetsiz atmadır. Ya da yapay bir Dersim- Alevi- Zaza milliyetçiliği yaratarak, şimdilik bilemediğimiz çıkarlar doğrultusunda hareket etmektir. Dersim kızılbaşlığını Zaza milliyetçiliğiyle özdeşleştirmek veya Deylemilere uzatmak, onunla sınırlamak; günümüzdeki Sunni Zazaların kökenini açıklamaya yetmez. Çünkü **mezhepsel kültürün dar sınırları**, günümüzdeki Zazaların, **neden Sunni şeriatçi veya kızılbaş diye ikiye ayrıldığını açıklayamaz**; dolayısıyla milli bir kültür veya etnik bir köken, daha geniş anlamıyla bir ulus/ millet teorisi yaratmaya yetmez.

Dersim kızılbaşlığını bir kökeninin eski Med ülkesi, ortaçağdaki Kürt yurdu ve şimdiki İran eli olan Horasan'da bulmak mümkün. Fakat Dersimliler Horasanlı mı? Bu, karmaşık bir sorundur. Tarihün dipsiz kuyusunu kazarken elimize geçene bakarsak, Dersimlilerin ilk geldikleri bölgelerin şimdiki Horasan ili olmadıkları görülür. Onlar, daha çok, şimdiki **İran Kürdistanı içinde kalan Zağros-Kirmanşah toprağının evlatlarıdır**. Peki, Horasan neyin nesidir?

İki ihtimal var. **Bir;** antik çağda boyların ve boyların yer değiştirmesi (savaş, göç, felaket)

sonucu Dersimli ataların Horasan'a göçleri mümkün. Fakat bu ihtimal zayıftır. Çünkü Horasan, daha çok uçsuz bucaksız bir çöldür. Oysa Dersimli atalar, dağ adamıydılar: Göçebe yaşadılar hep. Olan ki, Horasan'a bir süre için gidip oradan başka diyarlara göçtüler. **İki;** Dersimliler, antik zamandan beri Zağros'ta kaldılar; Ortaçağ'da Arap istilalarına direne direne bugünkü İran-Türkiye sınırlarını izleyerek şimdiki Ermenistan toprağına vardılar. Zamanla oradan kalkarak Kars-Erzurum-Erzincan-Bayburt-Muş-Bingöl çizgisini izleyerek günümüzdeki Dersim'de yerleştiler. Muhtemelen dolaştıkları dağ silsilelerini de gözönünde tutarsak, hatta Ermenilerle yoğun biçimde birarada yaşadıklarını da bilirsek, bu ihtimalin daha kuvvetli olduğu ortaya çıkar. Belki de bu nedenle, Ermeni milliyetçileri, "**Zazaların kendilerinden bir parça olduğunu, Dersim'in de büyük Ermenistan içinde yer aldığını**" ileri sürerek, Ebubekir Pamukçu gibi Zaza milliyetçisi geçinenlerin teorilerini destekler. Bilimsel olmayan tarih tezleriyle de Zaza milliyetçiliğini beslerler. İlginçtir; "her belanın altında Ermeni parmağı arayan" Türk egemen sınıfları da, Ermeni milliyetçileri gibi, Zaza milliyetçiliğine oynarlar. Böylece hem Türk hem Ermeni şovenistleri, Zaza milliyetçiliği konusunda birleşmiş olurlar; onları "**Kürtlerin dışında bir topluluk veya millet**" diye sunmaya çalışırlar.

Altı; o halde, Dersim'deki Türkler neyin nesidir ya da Dersim'e Türklük nereden bulaşmıştır? Bunun tarihi çok eski değildir. Mesela 14. ve 15. yüzyıla kadar uzanmak, Ahiyonlu-Karaboyunlu mücadelenin irdelemek bir fikir verebilir. Moğol istilaları önünden kaçan Türkler, çok sonradan İran Selçukluları önünden kaçanların gelip sığındıkları mekanları bilmek, Horasan'da devlet kurmuş Harzemşahların Anadolu'ya kadar geldiklerini, Dersim'e şöyle bir uzanıp geri çekildiklerini öğrenmek de fikir edinmeye yarar. Daha da önemlisi, Şah İsmail döneminde Osmanlı- İran ilişkilerinin gerginliği, "Şah aşkıyla" Anadolu'nun batısından kalkıp göç eyleyen halk kitlelerinin İran'a doğru yol alırken Dersim'de konaklamaları; Safevi dervişlerinin Şii'liği yaymaya çalışırken, zaman zaman Dersim-Sivas hattına uğramaları vs. İşte Dersim'deki Türk aleviliğinin ve Türk kültürünün tarihi buralandan başlar. Daha öteye taşmaz. Nitekim, günümüzde Dersim'deki törenlerde kullanılan Türkçe deyimler ve yöntemler, Safevi dönemindeki etkilerden kalmadır.

Yarı Açık Cezaevine Dönüştürülen İl DERSİM*

Av. M.Ali KIRDÖK

Dersim insanına yönelik toplu göçettirme bir yılını dolduruyor. Terörizmle mücadele adı altında bir süredir Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde sürdürülen insansızlaştırma politikası ve buna bağlı olarak geliştirilen köy boşaltma, kundaklama ve göçettirme uygulamaları geçtiğimiz yıl Tunceli ve ilçeleri ile Sivas'ın bazı bölgelerine de kaydırılmıştır. Uygulamanın sonucunda, Ovacık ve Hozat ilçelerinde onlarca köy boşaltılmış, bazıları yakılarak kullanılmaz hale getirilmiş, hayvan ve eşyalarını dahi kurtaramayan binlerce insan doğdukları ve yaşadıkları topraklardan sökülerek kent merkezlerine sürülmüşlerdir.

Tunceli insanın tarihsel baskılardan kaynaklanan potansiyel muhalif tutumu nedeniyle, örgütlü oldukları tüm alanlarda yoğun bir karşı koyuş örgütlendi. Tunceliler Derneğinin mücadeleci tutumu ve doğru taktikleri muhalefetin yaygınlaştırılmasında ve derinleştirilmesinde hayli etkili oldu. Yıllardır devam eden ve üçbinin üzerinde köyün fiilen yok edilmesiyle sonuçlanan ve günümüzde de devam ettirilen bu politika, Dersimlilerin kamuoyu oluşturmaya yönelik yoğun çabasıyla, kapsamlı olarak Türkiye ve Dünya kamuoyunun gündemine getirildi.

Köyleri boşaltılan, doğdukları ve yaşadıkları topraklarından evlerinden zorla çıkarılarak büyük kentlerde yaşamaya ve sefalete itilen bu insanlar hala köylerine dönme mücadelesi veriyor.

Dersim insanı için bu dönemde baskı ve acı katmerlenmiştir. Baskı, kişisizleştirme ve asimilasyon Dersim insanı için alışık kavramlardır. Devletin Dersim isyanından bu yana kara listeye aldığı, güvenlik önlemlerinin bıkırcılığı ve yoğunluğuyla yarı açık cezaevine dönüştürdüğü bir

il, kimliklerinde Tunceli yazdığı için kovuşturmaya uğrayan, gözaltına alınan "şüpheli insanlar..."

Yıllardır sürdürülen baskı politikaları herşeye rağmen gerilemiyor geliştiriliyor. Geçen yıl köyler boşaltıldı, ardından köylerin devlet güçleri tarafından yakıldığını basın organlarına ve TBMM ye açıklayan üç muhtar öldürüldü, ardından Tunceli insanını düşman gören faşistlerin oluşturduğu özel Tim mensuplarının daha dün Tunceli il merkezinde halka yönelik toplu saldırıları gündeme geldi.

Tunceli'de halka saldırıları ve tehditleri ile dik-kali çeken özel tim görevlileri, gelecekte ortaya çıkacak ve sonuçlarını toplum olarak yaşayacağımız tehlike ve tehdidin de habercisi oluyor. Her türlü teçhizatla ve yetki ile donatılan, ancak kuruluşu ve işleyişiyle klasik asker polis örgütlenmesi

nin ve geleneğinin dışında oluşturulan bu güç, yeri geldiğinde devlet içi siyasal çekişmelerde de vurucu güç olarak kullanılacaktır.

İnsansızlaştırma ve göç politikaları sonucu kentlere göçeden milyonlarca insanın yarattığı ve yaratacağı sosyal sorunlar da yeni yeni görülmektedir. Şu anda uygulanan politika siyasal sonuçları bakımından ters tepmiştir. Bölge halkını teröristlerden koruma gerekçesi ile yürütülen politika, bölge halkının, kentlere göçettirilen milyonların devletten uzaklaşması ile sonuçlanmıştır.

Şu anda tartışılan ve göçleri geri çevirerek merkezi köyler kurulmasını amaçlayan yeni politika dikkate alınmalı ve bu politikaya karşı mücadele yürütülmelidir. İnsanlar, anayasal hakları olan, diledikleri yerde özgürce yaşama haklarını hiçbir sınır tanımadan kullanmalıdırlar. Köylerine dönmek isteyen insanlar serbestçe köylerine dönebilmeli, maddi ve manevi kayıpları devlet tarafından tazmin edilmelidir.

Tunceli Halkıyla Dayanışma Komisyonu'nun 22.05.1995 tarihli Dersim'deki olaylar ile ilgili yaptığı açıklama

BASINA VE KAMUOYUNA

12 Eylül Askeri Darbesiyle birlikte Türkiye bir karanlık döneme girmiştir. Ve bu karanlık dönem, bugünde devam etmektedir. 12 Eylül yöneticileri ülkenin bütün aydınlarını, işçilerini, köylülerini v öğrencilerini potansiyel suçlu gördü. Ülkede tüm demokratik haklar rafa kaldırıldı ve bir darbe hukuku oluşturularak ülkeyi yönetmiştir. Ancak bugünde bu karanlık ortam ve darbe hukuku devam etmektedir. Askeri darbe, yaptığı Anayasa ve siyasi partiler kanunu ile sözde demokratik ortama döndüler. Ancak ülkede değişen bir şey olmadı. Ülkede sıkıyönetim kaldırıldı, fakat ülkenin bir bölümünde Olağan Üstü Hal uygulamasıyla bölücülüğü hat safhaya vardirmiştir. Tunceli halkı, tüm bu uygulamalarda fazlasıyla payına düşeni almıştır. Devletin geçmişten günümüze değin Tunceli'ye karşı geliştirdiği özel politika günümüzde yeni boyutlar kazanmıştır.

12 Eylül süreci ile birlikte Tunceli'ye karşı geliştirilen özel politikanın ilk icratı 1982 yılında Kayseri Hava İndirme Tugayı ile Bolu Dağ Komandolarının ortaklaşa düzenlediği operasyonda halkımız işkenceden geçirilmiş, bir vatandaşımız ağaca bağlanarak diri diri yakılmıştır. Kızlarımız, kadınlarımız saçlarından sürüklenerek köy meydanlarında toplatılmış ve günlerce güneş altında bekletilmiştir. Yüzlerce insanımız işkenceli sorgulardan geçirildi, yaşlılarımızın bıyıkları yolundu. Köylüleri-

miz tehdit edilerek "Nereden bulursanız bulun, her köy bize bu kadar silah teslim edecektir" denildi. Bu operasyonların arkası hiç bir zaman gelmedi. Bu mezalim uygulamaya karşı devlet büt yüklerimizin sesi çıkmadığı gibi, ülke kamuoyundan da gizlenmiştir. Bu politika esas olarak Tunceli'nin insansızlaştırılmasından başka bir şey değildi. Bütün bunlar bizlere reva görülürken, adı konulmamış bir savaş sürüyordu bölgede. Devlet süren savaş karşısında çaresiz kalmış ve bu çaresizliğin verdiği acizlikle savunmasız sivil halka yönelmiş ve bununla açığını kapatmaya çalışmıştır.

1987'den itibaren devlet, Olağan Üstü Hal Bölgesinde bilinçli olarak köy yakma ve zorla göç politikasını geliştirmeye başladı. "**Ormanlarımız Milli servetimizdir**" diyen devlet, orman yakmaya yönelmiş, doğa katliamını gerçekleştirmiştir. "**Köylü milleti efendimizdir**" denilmiş, köylülerine insan dışı yedirtmiştir. Çağdaş, demokratik, sosyal ve hukuk devleti satsatısı altında, Olağanüstü Hal Bölgesinde her türlü hukuk normlarını

rafa kaldırarak bölgeyi Kontrogerilla cenneti haline getirmiştir. Tüm insan hak ve özgürlükleri pervazsızca ihlal edilmiştir. Bu bölgede, yargıç da cello da asker olmuştur. Kendini bütün kuralların üstünde görmüştür ve bu, bugünde devam etmektedir.

1994'ten itibaren Tunceli'nin ormanları, köyleri yakılmış, zorla göç gündeme sokulmuştur. Bu uygulamayla bir çok vatandaşımız kaybolmuş ve akıbetleri halen belirsizliğini korumaktadır. Kendi sorunlarına çözüm bulmak için Ekim 1994'te Ankara'ya gelen köy muhtarlarımız, kendi köylerine döndükleri zaman toplu olarak gözaltına alınmış ve günlerce işkenceye maruz kalmış, içlerinden bazıları katledilmiştir.

Zorla göç ettirilen köylülerimize herhangi bir yer gösterilmemiş, eşyaları evleriyle birlikte yakılmıştır. Ortada kalan bu insanların bir kısmı başka illerde kendi akrabalarının yanına sığınırken, bazıları ise düğün salonlarında, garajlarda kalmak zorunda kalmışlardır. Çocukları Tunceli'nin acımasız kış koşullarına dayanamayarak öldü. Bütün bunların sorumlusu köyleri yakan, zorla göç ettiren, yıllardır dışından, tırnağından artırdığı ve emeği olan eşyaları evleriyle birlikte yakan devletten başkası değildir. Devletin güvenlik güçleri bugünde bizi potansiyel suçlu görmeye devam ediyor. Geri kalan köylerimizinde boşaltılıp yakılmasını istiyor. 1994'te başlatılan yakma, yıma, talan ve zorla göç 1995'te de sürüyor. Bugüne kadar uygulanan gıda ve giyecek ambargosuna ilaçta eklenmiştir.

Hiçbir ülkede insan hak ve özgürlükleri bu denli ağır olarak ihlal edilmemiştir. Seyahat özgürlüğü, insan hakları, hukuk kuralları çiğnenmiş, her şey askerin kendi kafasından koyduğu kurallara göre düzenleniyor. Yakınlarımızın cenazelerine katılmamıza dahi izin verilmiyor. Bütün bu uygulamalar bir tek gerçeği ortaya koyuyor, bu devlet, bizi bu devletin vatandaşı olarak görmüyor. Eğer bizi bu devletin vatandaşı olarak görmüş olsaydı, bütün bunları bize reva görmezdi. Bizi de kendi vatandaşı olarak görse vahşet, kan, gözyaşı, katliam, işkence ve her türlü zulüm yerine çağdaş devlet hukukunu uygular.

Bugün Ankara'ya gelen muhtarlarımızın sağ-salim olarak kendi köylerine döneceklerinden en-

dişeliyiz. Muhtarlarımızın ve diğer vatandaşlarımızın başına bir şey gelirse, bunun sorumlusu devletin güvenlik güçlerinden başkası olmayacaktır.

Bütün bunlardan dolayı diyoruz ki;

1) Köyleri yakılan insanların bütün zararları (Maddi-manevi) karşılanmalı bu insanların can güvenliği mutlaka sağlanmalı ve köylerine geri dönme koşulları yaratılmalıdır. Yöre insanının potansiyel suçlu görülmesinden vazgeçilmelidir. Güvenlik güçlerinin estirdiği terör durdurulmalıdır.

2) Yayla yasağı kaldırılmalı ve köylülerin rahatca yaylaya çıkmaları sağlanmalıdır.

3) Köylülerimizin rahatça seyahat etmeleri sağlanmalıdır.

4) Gıda ve ilaç ambargosu derhal kaldırılmalı ve köylülerin gıda ihtiyaçları kendileri tarafından belirlenmelidir.

5) Bankalara olan borçları silinmelidir ve kendilerine yeni krediler verilmelidir.

6) Geçmişte sorunu Ankara'ya taşıyan muhtarlarımızın başına gelenlerin bugün gelen muhtarlarında başına gelmemesinin güvencesi devlet yetkilileri tarafından verilmelidir.

Tunceli ve Tunceli halkı yalnız değildir. Bizler, diğer şehirlerde yaşayan Tunceliler, hemşerilerimizin yanındayız. Sonuna kadarda onlarla birlikte olacağız.

Kendine insanım diyen, kendine demokratım diyen tüm güçleri gücümüzle birleşmeye çağırıyoruz.

Devlet yetkililerine sesleniyoruz; Tunceli'deki zulümün, vahşetin ve her türlü haksızlığın son bulmasını sağlamalıdır.

Tunceli'de uygulanan insanlık dışı uygulamaları protesto etmek ve Tunceli'de gündeme gelebilecek her türlü anti-demokratik uygulamayı kamuoyuna taşımak için 21. 05. 1995 tarihinde bir platform oluşturuldu. Tüm demokratik güçleri platformumuza destek vermeye çağırıyoruz.

Yönetim Kurulumuzdan beş arkadaşın DERSİM ziyaretinden sonra yaptığı açıklama

BASIN VE KAMUOYUNA

1994 Yılıın Ekim Ayında Tunceli'de başlayan köy yakmalar, zoraki göç ettirme, kısacası bölgeyi insansızlaştırma hareketi üzerine derneğimiz bölge halkına yardımcı olmak, onların seslerini metropol kentlerde duyurmak ve kamuoyunu aydınlatmak için belirli çabalara girdi. Bu çabalardan biride bir halk gecesiyle elde edilecek gelirin tamamını orada halen açıkta kalan

ve yoksulluğun son sınırında yaşayan insanlarımıza kısmen katkıda bulunmak, aynı zamanda bölgedeki olayları yakından görmek için yönetim kurulumuzun içinden beş arkadaşımız elde edilen geliri Dersim halkına dağıtmak için 7 Mayıs günü Dersim'e gittiler.

Tunceli il sınırına vardığımızda adeta bir yabancı ülkenin sınırına geçiyormuşsunuz gibi baskılarla karşılaşıyorsunuz. Neredeyse her beşyüz metrede bir arama tarama ve kimlik kontrolü yapılyordu. **Neden geldiniz, nereye gidiyorsunuz** türünden sorular soruluyordu. Tunceli merkezden saat 15⁰⁰'den sonra çıkış tamamen yasak; ilçelerde de aynı yasak uygulanmaktadır. Kısacası saat 15⁰⁰'den sonra bir yere gidemiyorsunuz. İl ve ilçelerde görev yapan memurların günün herhangi bir saatinde il ve ilçeler dışına çıkmaları yasak. İlçelerde saat 21'den sonra sokaklarda dolaşan insanlar, timlerden herhangi bir kötülük görmemek için evlerine çekilmeyi tercih etmektedirler. Çünkü bu timlerin dolaşırken, ellerinde uzun namlulu silahlarla, sağa sola MHP nin bilinen kurt işaretini yapmaları halkı sindirmeye yönelik hareketlerdir. Kısacası halkın üstünde terör estirmektedirler. Ayrıca Dersim halkını aç-

lıkla yüzyüze getiren gıda ambargosuna değinmek istiyoruz. Örneğin siz köyde yaşıyorsunuz. Dokuz nüfusunuz var. Ayda yarım torba (25 kg.) unla yetinmek zorundasınız. Yarım kilo çay aldığınızda şehir çıkışında yarısı elinizden alınmaktadır. İki kilo domatesi birarada alamazsınız. Kurban bayramında mezar ziyaretlerinde alevi geleneklerine göre ölü hayrına yiyecek dağıtılır. Mezarda dağıtmak için getirilen yiyecekler bile insanlarımızın elinden alınmaktadır. Hastahanelerde hastalara ilaç yazılmayarak insanlarımız kovulmaktadır. Kaymakamlık Makamına bazı sorunlarını anlatmak isteyen köylüler, tabur komutanlığına gönderilerek; "sorunlarınızı onlara anlatın" denilerek kendilerinin bir işlevi olmadığını kendi ağızlarıyla beyan etmektedirler. Güzün yakılmayarak boşaltılan bazı köyler şimdi yakılmaktadır. Bu da gösteriyor ki kalan birkaç köyde devam eden operasyonla birlikte onlarda yakılacaktır. Ayrıca Merkeze bağlı Dikenli ve Eğriyamaç köylüleri bölgede bulunan karakol komutanı tarafından çağrılarak Tunceli valiliğinin yazılı tebligatı bulunduğunu, en kısa zamanda köyleri boşaltmaları gerektiğini anlatır. Bunun üzerine köylüler Tunceli'ye gelir. Kurban bay-

ramında Tunceli'ye gelen Olağanüstü Hal Bölge Valisi Ünal Erkan'la Tunceli Valisinin de olduğu Huzur Toplantısına katılırlar. Burada Valiliğin böyle bir yazısının olup olmadığını soran köylüler vali tarafından "hayır böyle bir emrim yok" diyerek olayı geçiştirmeye çalışır. Bu tartışma içinde Ünal ERKAN köylülere "iki ay daha sabredin" demesi üzerine köylülerden biri "siz geçen sene de bize böyle demiştiniz; ancak bir yıl geçti buna rağmen değişen bir şey olmadı" demeleri üzerine Tunceli Valisi bu sorunları benimle özel olarak görüşün der ve Ünal ERKAN'ı yolcu eder. Peşinde valiliğe çağrılan köylüler valinin yanında

bulunan bir subay "açlıktan gebersenizde yiyecek ambargosu devam edecek, ister kalın ister siktir olun gidin" diyerek gerçek niyetini gösterir.

Keza Ovacık Mercan vadisindeki hidroelektrik santralinde bölge halkı çalıştırılmayıp, diğer illerden işçi getirilerek çalıştırılmaktadır. Devlet bir yıldan beri durumu kötü olan köylülere yardım edeceği yaygarasını yaparken bugüne kadar hiçbir konuda adım atmamıştır. Köylülerin kal-

dıkları prefabrik evler oldukça sağlıklı, toprak üzerine rastgele kurulmuş, kar yada yağmur yağdığı anda evin içi sokaktan farksız bir duruma gelmektedir. Örneğin; kötü yaşam sonucu birçok insanımız kalıcı hastalıklara yakalandığı gibi birkaçı da ölmüştür.

Konut yapacağız vadedinde bulunan devlet bu konuda da bugüne kadar herhangi bir adım atmamıştır. Sözün aslı devlet

Dersim'i boşaltmak istiyor. Vurmakla, kaybetmekle bitiremediğini, aç bırakarak, zulmederek bölgenin boşaltılmasını istiyor. Dersim halkının maruz kaldığı baskılara karşı bizlerden istedikleri **"bize yardımcı olun, dost ellerinizi uzatın, zulme sessiz kalmayın, açlıktan soğuktan hastalıktan ölmemek ve burada yaşamak için size ihtiyacımız var. Dostluklarımızı gösterme zamanıdır"**.

Bu sese kulak verilmeli, bu sadece Dersimlinin sorunu değil kendine insanım diyen herkesin sorudur.

Yeni 38'lere hayır!

Selman Yeşilgöz

Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı

Tunceli'de yaşanan köy yakmalar, boşaltmalar, gıda ambargosu ve özel tim terörüne karşı, büyük şehirlerde yaşayan Tuncelilerin ortak hareket etmesi ve tavir alması amacıyla 20-21 Mayıs tarihlerinde Ankara'da toplanan Tunceli dernek temsilcileri, Tunceli'li muhtarlar, Parti temsilcileri ve yerel yönetim temsilcilerinin katıldığı toplantıda alınan karar gereği **Tunceli Halkıyla Dayanışma Komisyonunu** kurduk. Komisyonumuz daha sonra bir araya gelerek, bölgede yaşanan sorunları yerinde görüp inceleme yapmak üzere 21 Temmuz günü Tunceli'ye bir heyet gönderme kararı aldık.

Bölgeye hareket eden heyetimiz Kırşehir'den başlayarak çeşitli engellerle tehtit ve baskılarla karşılaştı. Bütün bunlara rağmen heyetimiz Tunceli il sınırına kadar gidebildi. Burda da zor kullanılarak Elazığ dışına çıkarıldı. İstanbul'dan yönetici arkadaşlarla bir araya gelerek Heyetin Tunceli'ye sokulmaması, özel tim terörü ve köy boşaltmaları kınamak için 23 Temmuz günü açlık grevine gitme kararı aldık. Hemen bu kararı Ankara, İzmir, Adana, Mersin bölgelerindeki Komisyon

Üyesi derneklerimize de bildirdik. Ancak bu kararı İstanbul ve Ankara'da uygulaya bildik. 25 Temmuz gününde Derneğimizin Kartal ve Avcılar şubeleri destek verdiler. 26 Temmuz günü Mersin'de de başlayan eylem polis baskısıyla bitirildi. 29 Temmuz günü İstanbul ve Ankara'da bir basın açıklamasıyla açlık grevine son verdik.

İstanbul'da CHP il binası önünde yaptığımız basın açıklamamıza Kartal ve Avcılar şubelerimizde katıldı. Basın açıklamasından sonra toplu olarak B.S.P' de devam eden açlık grevindeki tutsak ailelerini ziyaret etmek üzere tünele doğru yürüyüşe geçen kitlemizin önü polis tarafından kesildi. Kitlenin kararlı tutumu karşısında polis geri çekilmek zorunda kaldı. İstiklal Caddesine çıkışta kitleye yeni katılımlar oldu. Çoşuklu bir şekilde devam eden yürüyüş boyunca **"Özel Tim Terörüne Son, Gıda Ambargosuna son, Özel Tim mi Özel Kin mi, Yaşasın Hakların Kardeşliği, Köylerimize Dönmek İstiyoruz, Yeni 38'lere Hayır"** gibi sloganlar atıldı.

BSP önüne gelen kitlemizden beş kişilik bir heyetle içeri girip açlık grevindekilere destek mesajımızı verdikten sonra dağıldık. Bu arada şunu da üzülerken vurgulamak gerekir; İstanbul'da yüzbinin üstünde Dersimlinin yaşamasına rağmen basın

açıklamasına ve yürüyüşe az sayıda kişinin katılımı Dersimlilerin ayıbıdır. Devletin bunca zulümüne rağmen halen seyirci kalıyorsa insanlık değerlerimizden bir şeyler kaybediyoruz demektir.

Yedi günlük açlık grevi süresince gerek genel merkezimize gerekse şubelerimize D.K.Ö, sendika ve parti temsilcilerinde aralarında yer aldığı çok sayıda ziyaretçilerin akınına uğra-

dı. Eylem yeri gerek ülkemizde, gerekse dünyada gelişen olayların tartışma platformuna dönüştü. Yine eylem süresince İstanbul'daki yerel radyolardan programlar yaparak ve canlı telefon bağlantılarıyla Dersim'de yaşanan Özel tim terörü, gıda ambargosu ve köy boşaltmalar hakkında kamuoyunu bilgilendirdik.

Açlık grevini temel eylem biçimi olarak ele al-

madık. Bundaki amacımız kamuoyuna ulaşmak ve bilgilendirmektir. Burada büyük ölçüde başar-dığımızı inanıyoruz. Bundan sonraki çalışmalarımız, **Tunceli Halkıyla Dayanışma Komisyonunun** alacağı kararlar doğrultusunda olacaktır.

Eylemimiz boyunca bize destek veren tüm Kurum, Kuruluşlara ve halkımıza teşekkür ediyoruz.

"Kavgayı bir ağacın yaprağına yazmak isterdim

Sonbahar gelsin yaprak kurusun diye...

Öfkeyi bir bulutun üzerine yazmak isterdim

Yağmur yağsın bulut yok olsun diye...

Nefreti karların üzerine yazmak isterdim

Güneş açsın karlar erisin diye...

Dostluğu ve sevgiyi yeni doğmuş

Tüm bebeklerin yüreklerine yazmak isterdim

Onlar büyüsün tüm dünyayı sarsın diye..."

Derneğimizin, İstanbul'daki Sirkeci Postanesi önünde yaptığı basın açıklaması;

VAHŞETE SEYİRCİ KALMAYALIM !..

Son dönemlerde Tunceli'de ilginç olaylar oluyor. Operasyon adı altında Tunceli'de, Tunceli halkına karşı tek kelime ile korkunç denilebilecek bir vahşet uygulaması var.

Birkaç ay önce çeşitli bahanelerle orman yakmalarla başlayan bu uygulama, son günlerde insanıyla, hayvanıyla, ormanıya, mahsulüyle, böceğiyle boyutlanan bir katliama dönüşmüştür. Özellikle Ovacık, Hozat, Pülümür üçgeninde ve daha genişleştirilerek zoraki göç ettirme olarak vuku bulan bu uygulama giderek göçetmeyen veya edemiyen insanlar evlerinden dışarı çıkarılarak evleri, eşyaları, yiyecekleri, tek geçim kaynağı olan hayvanları ile birlikte yakılmaktadır. Zaten uzun süredir karne ile yiyecek alan bu insanlar böyle bir uygulama ile kışın yaklaştığı bu dönemde tamamen ölüme terk edilmektedir.

56 yıl önce başlayan 38 katiımı gözümüzün içine baka baka sanki eksik kalmış tarihsel bir intikam alınırçasına, tekrar gündeme sokularak halkımız katlediliyor.

Devlet kendisine düşman olarak gördüğü güçlere karşı başarılı olamıyorsa bunun sorumlusu Tunceli halkı değildir.

Savaş koşullarında dahi, savunmasız insanlara kurşun sıkılmazken üstelik kendi vatandaşına karşı böylesine zulümkar davranan bir devleti düşünmek bile ibret vericidir.

"Bana demokrasi dersi veremezsiniz" diyen bir başbakan kendi hükümet ortağı bir partinin, milletvekilinin yanibaşında sesini duymamazlıktan geliyorsa alacağı çok demokrasi dersi var demektir.

Bu zulüm ve katliam uygulamasına derhal son verilmelidir. Zoraki göç, insanları yerlerinden, yurtlarından koparan "hukuk" adına terör politikası sona erdirilmeli, keyfi olan operasyonlar kaldırılmalıdır. Yüreğinde ben insanım diyen herkesi, kurum ve kuruluşları bu insanlık aybına karşı seslerini yükseltmelerini bekliyor, bize omuz vermelerini istiyoruz.

“Tarihten alacaklı” olan yaşlı Dersimlilerle yaptığımız konuşmayı olduğu gibi yayınlıyoruz.

YAŞLI BİR DERSİMLİNİN ANLATIMI

EMİR BÜYÜK YERDEN

Ben Ovacığın bir köyündenim. Annemin bana anlattığına göre yayla evinde dünyaya gelmişim. Doğar doğmaz babam aşiretler arası kavga da vuruluyor. Yetim büyüdüm onun bunun yanında. Sonra 15-16 yaşındayken ilk kez askerin geldiğini ve köylerimizin yakıldığına tanık oldum. Yani demek istediğim 38 hakereketi başlamıştı. Yakalanmamak için kaçıyorduk. Herkes, bildiği yöne ormanlara kaçıyordu. Köyümüzün karşısında ormanlık bir alan var; biz oraya kaçtık. Kaçışımızı gören asker bize doğru ateş ediyordu. O arada birbirimizi kaybettik. Yanımda bugün hala hayatta olan o zaman benden on yaş küçük amcamın oğlu vardı. Kuytu bir yere sığınmıştık. Mermiler bizi almıyordu. Köyümüzden yaklaşık on kişiyi yakalamışlardı. Hepsi de erkek amcam ve çoğu akrabaları. Onları birbirine bağlayarak köyden çıkardılar. Biz olduğumuz yerden seyrediyorduk. Köyümüzün üstünde Yılan Dağına götürmüşler. Orada kuruşuna dizileceklermiş. Birisinin üzerinde bıçak varmış. Bıçakla ipleri kesiyorlar. Ve uçurumdan aşağıya atlıyorlar. Yalnızca iki kişi kurtulmuştu. Birisi amcamdı. Biz beklediğimiz yerden çıkmadık. Birkaç gün orada bekledik. Köy yakılmıştı. Asker geçip aşağı köylere gidince sağdan soldan insanlar çıkmaya başladı. Annemi gördüm dağlarda günlerce aç dolaşmıştı. Sonra hareketin durdurulduğunu öğrendik. Derken dört sene sonra kaydım yapılarak askere alındım. Edirne Uzun Köprü’de görev yaptım. Tam dört sene sınırdaydım. Köyümüzü yakanlar beni insan yerine koymuyorlardı. Oysa şimdi bana vatan nöbeti tutturuyorlardı. Şimdi ise ikinci acıyı yaşadım.

Artık böyle birşey olmaz diye düşünüyorken bir sabah baktım, asker köyümüzün etrafını sarmış. Dışarı çıkın dediler. Kafamda hemen otuzsekiz canlandı. Bizi köy meydanına topladılar. O arada birbirimize bakıyorduk. Hepimiz tedirgindik. Bizi kurşuna mı dizecekler diye düşünürken, tam bu arada evler alev almaya başladı. Elllerinde beyaz bir şey vardı. Onu ateşleyince ev alevler içinde kalıyordu. O arada hepimiz ağlıyorduk. Bende bir tarafa çömelmiş yanan evimi seyrediyordum. Bu arada bir astsubay yamma geldi. Ve ba-

na cebinden sigarasını çıkararak uzattı. Yakmamı söyledi. Ben de "bu ne biçim bir şey, hem evimi yakıyorsun hem de bana sigara tutuyorsun" deyince "benim elimde birşey yok amca, emir büyük yerden geldi." Bende üzülüyorum diyerek beni teselli etmeye çalıştı. Ancak sigarasını almadım. Sonra kurtardığımız birkaç parça eşya alarak Ovacığa geldim. Ordan

İstanbul'a. İşte böyle, ne söyleyeyim oğul, İstanbul bana yabancı, ben İstanbul'da nefes alamıyorum. Hiç bir şeyini sevmiyorum. Herşeyim Dersim'de kaldı. Yoksulduk, perişandık ama

Köyümüzden yaklaşık on kişiyi yakalamışlardı. Hepsi de erkek amcam ve çoğu akrabalardı. Onları birbirine bağlayarak köyden çıkarırdılar. Biz olduğumuz yerden seyrediyorduk. Köyümüzün üstünde Yılan Dağına götürmüşler. Orada kurşuna dizileceklermiş. Birisinin üzerinde bıçak varmış. Bıçakla ipleri kesiyorlar. Ve uçurumda aşağıya atıyorlar. Yalnızca iki kişi kurtulmuşdu.

herşeye rağmen mutluyduk. Mutluluk parayla pulla olmuyor. Şimdi orada olsaydım, dağlarını gezseydim, soğuk sularından içseydim, hele o yazın envai türlü çiçeklerini koklasaydım bana yeterdi ama çok gördüler toprağımızdan ve yerimizden ettiler Allahından bulsunlar. Otuzsekiz de köyümüzü yakmışlardı. Ama biz sonra gene yaptık. Şimdi biraksalar

yine gider yaparız. Yaşlanmışım, bir ayağım bu dünyada öbürü öte dünyada buna rağmen gederim. Ölürsem de **DERSİM'DE öleyim, İstanbul'da değil.**

Yaşlı bir kadının anlatımı;

GÖZLERİMİN ÖNÜNDEN GİTMİYOR.

Ben 38 olduğumda evliydim. Son asker geldiğinde koç uşağında'yık. Ve hamileydim. Günlerim yaklaşmıştı. Elazığ tarafından gelen asker, köyleri yakarak insanları katlederek Hozata gelmişti. Bunu duyduğumuz için bizde köyden ayrılarak ormana kaçmıştık. Bazı köylerde insanlar toplu halde birbirine bağlanarak bir yerlere götürülüyordu. Haber alamıyorduk. Korkunç bir zulüm vardı. Asker her tarafı sarmıştı. Nereye gideceğimizi de şaşırılmıştık. Aç kalıyorduk. Çeşitli bitki türlerini zaman zaman yiyerek ölmemeye çalışıyorduk. Bu arada bir gün ormanda benim doğum sancılarım tuttu. Yanımda epeyce köylüm vardı. Babamda içlerindeydi. Hepsi beni bırakıp gittiler. Çünkü kimse yerinde durmuyordu. Ne yapacağımı şaşırılmıştım. Sürekli yer değiştiriyorlardı. Yalnızdım. Doğum sancılarım gittikçe artıyordu. Şalvarımı çıkardım. Yere sardım. Sonra bağır-

mamaya çalışarak kendi kendimi kontrol ediyordum. Çok acı çekmeme rağmen direniyordum. Derken doğum yaptım. İşlerimi kendim yaptım. Ve bir erkek çocuğu doğurmuştum. Üstümdeki elbisemin bir bölümünü yırtarak bez yaptım. Çocuğumu sardım. Oracıkta bırakıp bırakmama ikilemine girdim. Birkaç adım yürüdüm. Sonra bunu yapamayacağımı anlayınca orada birgün daha kaldım. Sonuçta çocuğumu bağrıma basarak köylüleri aramaya başladım. Birkaç gün sonra bulduğumda dağ köylerinden asker çekilmişti. Böylece kurtuldum. O çocuğu büyüttüm. Bu devlete asker olarak verdim. Daha sonra olan çocuklarımdan en çok onu sevdim. Ama onu benden bir iş kazası aldı. Hala da unutmam değilim. Çünkü onu ve o günleri unutmam mümkün değil. Şimdi bu köyler yakılıyor. Bunu gördüğümde hep 38'i yaşıyorum. Gözlerimin önünden gitmiyor.

DERSİM'DEN GELEN BİR MUHTARIN ANLATTIKLARI

Evlerden dumanla birlikte alevlerin yükselmesini görünce boğazımda düğümlenen hıçkırıkla bağırarak, acılarımı dünyaya duyurmak istedim.

Tarih 94 Kasımın beşiydi. Sabah uyandığımızda köylerimizin etrafı askerlerle çevrilmişti. 12 Eylül'den bu yana bu kadar kalabalık askeri bir arada görmemiştik. Birşeyler olacağını düşünüyorduk ki; **"evlerinizden dışarı çıkın"** komutu geldi. Bizler daha önceki yaptıkları gibi ev aramaların yada 12 Eylül'den hemen sonra gelen Bolu ve Kayseri Hava İndirme Tugayları döneminde, ünlü kulaksız yüzbaşının bize yaptıklarını tekrarlayacaklar herhalde diye, tedirgin vaziyette evlerimizden dışarı çıktık. Şu kulaksız yüzbaşının bizde epey hatıraları var. Köylüleri yüzü yere dönük şekilde yatırıp, askerleri üstüne çıkarıp çiğnetirdi. Günlerce evlerimizden dışarı çıkartmazdı. Her hane bir büyük silah teslim etmek zorundaydı. Oysa bizde silah yoktu ama o istiyordu. Köy meydanında bizleri toplayarak meydan dayağından tutunda falakaya kadar her türlü zulümü uyguluyordu. Bundan hızını alamayan yüzbaşı

bölgemizde Behzat Firik isimli bir genci ağaca bağlayarak ayaklarının altında ateş yakıp işkence yapmıştı. Bunu üstelik abisinin, akserlerin gözleri önünde yapmıştı. Vahşetin dilden dile dolmasını istiyor, Dersim'i bu zulümle teslim almak istiyordu. Behzat aranmıyordu. Evinde olan bir gençti. Çevresinde sevilen bir insandı. Ama kulaksızın ondan istediği "sen gençsin, üstelik öğrencisin. Köyünüzün ormanlarında teröristlerin barınağı varmış, beni oraya götür." sözüne karşılık; Behzat, "bilmediğini, buralarda böyle bir barınağın olmadığı" karşılığını verince yüzbaşı Behzat'tan istediği cevabı alamayınca, oracıkta kurşuna dizer. Behzat'ın ölüşü köylüler tarafından alınarak evine getirildi. Bu haber Ovacık'ta büyük yankı uyandırdı. Dersim'de 38'den beri Devlet bu yönetime başvurmamıştı. Acılarımız tazelendi. Sanki tekrar yaşıyormuşuz. 38 'de yakılan,

başları kesilen babalarımız ve insanlarımız geliyordu aklımıza. Demek ki bu devlet karakterinden hiçbirşey kaybetmemiş. Behzat bir örnekti, daha sonra niceleri yapıldı. Böyle

evlerimizden bizi dışarı çıkartıklarında o gencecik insan ve sonra niceleri aklıma geldi. İşte o sırada evlerin yakılmasıyla yerimden irkildim. Çevreme bakmaya kalmadan, evlerden dumanla birlikte alevlerin yükselmesini görünce boğazımda düğümlenen hıçkırıyla bağırarak, acılarımı dünyaya duyurmak istedim. İşte insanlık utanıcı,

İşte insanlık utanıcı işte zulüm denen şeyin canlı tanığıyım. Bağırardım. Sesimi munzur duydu. Yeryüzü ve gökyüzü çığlığıma kulakver daha nereye kadar devam edecek diyerek ağlamaya başladım. Yanımda birde yaşlı biri ağlıyordu. İki de asker katılmıştı bize evleri yakılıp çıkanlar kurt işareti yapıyorlardı.

Yanımda birde yaşlı biri ağlıyordu. Evlerimizi yakanlar, sevinç çığlıklarıyla kurt işareti yapıyorlardı. Bunun ne olduğunu sonradan öğrendik. O da Türkesin işaretiymiş. Evlerimiz kül olana dek seyretmek bana ne kadar acı verdiğini tarif edemem. Bunu canlı yaşamak başka, anlatmak mümkün değil.

işte zulüm denen şeyin canlı tanığıyım. Bağırardım. Sesimi munzur duydu. Yeryüzü ve gökyüzü çığlığıma kulak ver, daha nereye kadar devam edecek diyerek ağlamaya başladım.

BAŞKA BİR YAŞLI KADININ ANLATIMI

Birbirine Sicimle Bağlayıp Semuşağı Deresi'ne Götürüp Öldürmüşlerdi.

Ben 1938'de genç kızdım. Güzeldim. Bir çok da taliblim (isteyenim) vardı. Artık evlenmek üzereydim. Bu arada asker bizim yakın köylere gelmişti. Erkeklerin büyük çoğunluğu dağlara kaçmıştı. Kalanları ve diğer köylerden yakaladıklarını bir araya toplamışlardı. Yaklaşık elli kişiydiler. Bir birine sicimle bağlayıp Semuşağı Deresi'ne götürüp öldürmüşlerdi. Başka yerlerden götürdüklerinin, sayısını bilmiyorum. Ama öldürülenlerin altında sağ kalıp üç gün sonra oradan uzaklaşan iki kişi sağ kalmışlardı. Bunlardan biri 93'te öldü. Bizim köyde hemen hemen erkek kalmamıştı. Asker köye girdiğinde bizi bir meydana topladılar. Bu

arada annem saçlarımı makaslan tamamen kesti. Başıma, erkeklerin bağladığı bir puş bağladı, bir de erkek şalvarı giydirdi. Bunu erkeklere benzeyeyim diye yapmıştı. Çünkü genç kızlara tecavüz olayı çok oluyordu. Askerlerin ellerine düşmemek için çoğu intihar ediyordu. Daha sonra hepimizi bir araya topladılar. Etrafımız silahlı askerlerle çevrildi. Hazırlıklar yapıyordu. Biz ölümü beklerken at üstünde koşarak gelen birini gördük elinde bir kağıt vardı. Onu komutana uzatınca komutan sinirli bir vaziyette durmadan bağırıp çağırıyordu. Anlamıyorduk dilini, birşeylerin olacağını tahmin ediyorduk. Meğer gelen emir hareketi durdurun talimatıymış. Komutanın kızmasında bundanmış. Sonra silahlarını toplayıp gittiler. İşte oğlum, benim kurtulmam da böyle oldu..

DERSİM DERSİM

Haluk Gerger

Dersim'in şahsında Kürt köylüsüne

Dersim Dersim

"Aydın"lar Bosna'ya gideceklermiş...

Ben de gidebilsem...

Dersim'e giderdim...

Dersim'e gider, prangalara vurulurdum... Darağacında can verirdim... 38 bombardımanında Dersim'de ölürdüm...

Ah, bir gidebilsem, Dersim'e giderdim.

Yüzbin askerlik operasyonda yanardım... Aç kalırdım, sürülürdüm, Dersim'de bir kez daha ölürdüm... Boşaltılmış köyümde gömülürdüm...

Dersim'e giderdim...

Tanıklık yapardım... Paylaşardım... Suça katılırdım...

Kendimi yakardım...

Canı can katmak için yakardım kendimi, küllerim savrulsun isterdim dağlara, küllerimden yeniden yükselsin Dersim diye...

Ben gidebilsem Dersim'e giderdim...

Ağıt yakmaya değil, yalvar yakar olmaya hiç değil...

Yaşamak için giderdim Dersim'e...

İnsan gibi ölmeyi öğrenip, insanca yaşamak için...

Sessiz bir çığlıkla, hüznü dolu ürkek bir bakışla sadece ağlayarak kimseye göstermeden, hasretin kelepçesindeki özlem, direnişi sınımsız kavramış el, kan kırmızı öfkeyle...

Ben gidebilsem, ah gidebilsem, Dersim'e giderdim...

Yüreğimde gizlediğim ateşi sererdim çarşının orta yerine... Dağların doruğundan çaldığım ateşin diyetini öderdim, zincirlere vurulurdum, her gün ağardığımda ciğerimi sunardım eşkiyaya...

Prometheus olurudum. Anka Kuşu, Demirci Kawa...

Ben gidebilsem, Dersim'e giderdim.

Yere düşmüş başı alınından öperdim...

Ben ki, bilmem Tanrı'yı, İsa'nın Havarisi misali, secdeye gelirdim önünde; ben ki tanımam kula kul olmayı, diz çökürdüm karşısında; boyun eğmedim hayatta, çile çekmeye eğilirdim Hint Fakiri gibi...

Utanırdım... Ağlardım... Tanrıların gazabını üstüme yağdırdım...

Yeraltı cehenneminde, Tantalus gibi, açlık ve susuzluk çekirdim Kürt bereketinde... Sisphos gibi, sırtımda taşırdım utancın ağırlığını Tendürek Dağlarını'na...

Şart olsun, eğilir öperdim yere düşmüş başı tertemiz alınından...

Evensel

HABER

28 TEMMUZ 1995 CUMA

KOŞE

HALUK GERGER

Dersim Dersim

Dersim'in şahsında Kürt köylüsüne

Dersim Dersim

"Aydın"lar Bosna'ya gideceklermiş...

Ben de gidebilsem...

Dersim'e giderdim...

Dersim'e gider, prangalara vurulurdum... Darağacında

can verirdim... 38 bombardımanında Dersim'de

ölürdüm...

Ah, bir gidebilsem, Dersim'e giderdim.

Yüzbin askerlik operasyonda yanardım... Aç kalırdım,

sürülürdüm, Dersim'de bir kez daha ölürdüm... Boşaltılmış

köyümde gömülürdüm...

Dersim'e giderdim...

Tanıklık yapardım... Paylaşardım... Suça katılırdım...

Kendimi yakardım...

Canı can katmak için yakardım kendimi, küllerim savrulsun

isterdim dağlara, küllerimden yeniden yükselsin Dersim diye...

Ben gidebilsem Dersim'e giderdim...

Ağıt yakmaya değil, yalvar yakar olmaya hiç değil...

Yaşamak için giderdim Dersim'e...

İnsan gibi ölmeyi öğrenip, insanca yaşamak için...

Sessiz bir çığlıkla, hüznü dolu ürkek bir bakışla sadece

ağlayarak kimseye göstermeden, hasretin kelepçesindeki özlem,

direnişi sınımsız kavramış el, kan kırmızı öfkeyle...

Ben gidebilsem, ah gidebilsem, Dersim'e giderdim...

Yüreğimde gizlediğim ateşi sererdim çarşının orta

yerine... Dağların doruğundan çaldığım ateşin diyetini öderdim,

zincirlere vurulurdum, her gün ağardığımda ciğerimi sunardım

eşkiyaya...

Prometheus olurudum. Anka Kuşu, Demirci Kawa...

Ben gidebilsem, Dersim'e giderdim.

Yere düşmüş başı alınından öperdim...

Ben ki, bilmem Tanrı'yı, İsa'nın Havarisi misali, secdeye

gelirdim önünde; ben ki tanımam kula kul olmayı, diz çökürdüm

karşısında; boyun eğmedim hayatta, çile çekmeye eğilirdim

Hint Fakiri gibi...

Utanırdım... Ağlardım... Tanrıların gazabını üstüme

yağdırdım...

Yeraltı cehenneminde, Tantalus gibi, açlık ve susuzluk

çekirdim Kürt bereketinde... Sisphos gibi, sırtımda taşırdım

utancın ağırlığını Tendürek Dağlarını'na...

Şart olsun, eğilir öperdim yere düşmüş başı tertemiz

alınından...

BENİ DİNLE

*Köküm derin sökemezsin
Kolum güçlü bükemezsin
Ateş olsan yakamazsın
Direnecek özüm vardır.*

*Oku kitabımı dürme
Yalan yanlış haber verme
Çamur atıp leke sürme
Kardan beyaz yüzüm vardır.*

*İşim yoktur peri cinle
Üzerime gelme kinle
Kerameyle beni dinle
Söyleyecek sözüm vardır*

*Gemiler ummana dalsa
Yarı batsa yarı kalsa
Ne kadar kör düğüm olsa
Onada bir sözüm vardır.*

*Balta vurma fidanlara
Çare bul akan kanlara
Doğru dürüst insanlara
Elbet büyük hazım vardır.*

*Dersimli'yim geldim dile
Sarıl bana sevgi ile
Ermek için her menzile
İçimde bir azim vardır.*

Dersimi

BAŞBAKANLIK MAKAMINA

ANKARA

Bizler TUNCELİ iline bağlı PERTEK, OVACIK ve HOZAT ilçelerinin muhtarlarıyız.

YIKILAN VE BOŞALTILAN KÖYLER :

A-) EKİM 1994 ayında yöremizde güvenlik kuvvetlerince geniş kapsamlı operasyon yapılmış ve bu operasyonda çok sayıda köy, köyümüz güvenlik güçlerince eşyalarımızı almamıza dahi izin verilmeden sadece insanlar dışarıya çıkararak ateşe verilmiştir ve yakılmıştır.

Operasyonun olduğu dönem kış öncesi nedeniyle halk kış ihtiyaçlarını hazırlıklarının yapmış, kendine ve hayvanlarına yetecek kadar kışlık erzağını depoladığı bir dönemdir. Ekim ayında operasyon yapılması halkın kendini ve hayvanları için depoladığı erzaklarının da evleriyle birlikte yakılması sonucu köylerimizin halkı bu tarihten beri yoğun bir açlık, yoksulluk, yokluk içinde yaşamaktadır.

Bu sıkıntıların yanında köylerimizin ve evlerimizin de güvenlik güçlerince yakılmasına rağmen bu tarihe kadar evlerimize topraklarımıza dönmemize izin verilmemiştir. Köylerimizdeki ekili ürünlerimiz ve meyva ağaçlarımız da gerekli bakım yapılmadığı için yok olmaktadır. Bir süre sonra dönmemize izin verilse dahi bağ bahçelerimiz ve diğer meyva ağaçlarımız kurumuş ayrıca şu anda mevcut olan meyva ağaçlarımız güvenlik güçleri tarafından kesilmiş olduğundan yine açlıkla karşı karşıya kalacağımız açıktır.

Yöremizde birçok köyde devlet güçlerince boşaltılmaları istenmiştir. Boşaltılmadığı takdirde diğer köyler gibi yakılarak boşaltılacağı tehdidiyle 200 civarında köy boşaltılarak insansızlaştırılmıştır. Bu köylerde de ekinlerimiz bağ bahçemiz kuruma ve yokolma tehlikesiyle de kardi karşıyadır. Köyleri yakılan ya da tehditle göç ettirilen köylülerin bir kısmı OVACIK ve HOZAT merkezinde çadırlarda, okullarda, düğün salonu, garaj v.b. gibi yerlerde yerleşmiş büyük bir bölümü de ELAZIĞ ve İSTANBUL gibi kentlere göç etmiştir.

Köylülerin bir kısmı da üç dört aile bir araya gelerek ev kirilamak yoluna gitmiştir. Köylerinden göç eden insanlar her türlü sağlık, eğitim hizmetinden yararlanamamakta had safhada giyecek ve yiyecek sıkıntısı çekmektedirler. Salgın hastalıklar yayılmaktadır. Devletin yaptığı prefabrik evler adeta bir tabut vazifesi görüp doğa koşullarıyla hiç bir ilişkisi yoktur.

Köyler yakılırken OVACIK'ta KARAOĞLAN köyünde ASLAN YILDIZ, HOZAT SARI SALTIK köyü DÜRÜT mezrasında MÜSLÜM AYDIN, KIZILMEZRA köyünde MEHMET AKGÜL, TAŞITLI köyünden NAZİM GÜLMEZ, AĞIRBAŞAK köyünden İBRAHİM GENCER, HOZAT SİNEKLİ köyü muhtarı MÜSLÜM KAVUT operasyon yapan güvenlik güçleri tarafından götürülmüşler ve kendilerinden halen bir haber alınmamıştır. ASLAN YILDIZ ve HOZAT'ın BİNALİ köyü muhtarı MÜSMÜK KAVUT'un cesetleri çeşitli yerlerde bulunmuştur.

Operasyonlar sırasında köylerin ekonomik değeri olan hayvanlar, geçim kaynakları olan arı kovanları kurşunlanarak ve yakılarak talan edilmiştir. Katledilmeyen hayvanlara da güvenlik güçleri el koymuştur.

B-) AMBARGO

Yöremizde yoğun bir şekilde gıda ve ihtiyaç maddeleri ambargosu uygulanmaktadır. Çarşıya indi-

ğimizde 2-3 kilogramdan fazla şekere, 1 paketten fazla çaya 5 kilogramdan fazla una, giyecek maddeleri alımına, temizlik maddeleri alımına izin verilmemektedir. En önemlisi de hiç bir şekilde köylerimize hastalarımız için ilaç almamıza izin verilmemektedir. Herhangi bir şekilde ihtiyacımız kadar yiyecek, giyecek, ilaç alsak dahi ilçe çıkışında yapılan aramada malzemelerimize el konulmakta ve bizleri de sorguya almaktadırlar. Yöredeki 7-8 çocuk olması geleneği nedeniyle bir ailenin nüfusunun 10-11 kişi olması doğaldır. Yukarıda verilen miktarlar bir ailenin 1-2 günlük ihtiyacıdır. Tükendiğinde ailenin komşusu kanalıyla aldırması da yasak olduğundan ailenin ihtiyacını karşılaması için bir kişinin 2 günde bir ilçeye inmesi zorunlu hale gelmektedir. Bu durumda da güvenilir güçleri ilçeye sık sık geliş gerekeceği göstererek baskı yapmakta ve sorguya almaktadırlar. Yörenin dağlık oluşu nedeniyle bazı köylerimiz ilçeye 5-6 saat mesafededirler. Bu nedenle geliş gidişlerimiz sorunlu olmaktadır. Bot, mekap gibi kışlık ayakkabı almamıza hiç bir şekilde izin verilmediği gibi bazı köylerde de en temel besin maddesi olan un ve şeker hiç verilmemektedir.

C-) YAYLA

Yöre halkının geçim kaynağı hayvancılık, arıcılıktır. Halkımız bu nedenle yaylalara çıkmak zorundadır. Ancak ilimiz yaylalarına çıkmamıza izin verilmemektedir. Dolayısıyla geçim kaynağımız olan hayvancılık ve arıcılıktan geçimimizi sağlayamıyoruz.

D-) BASKI

Yöremizde anlayamadığımız bir baskıyla karşılaşmaktayız. Evlerimiz, hayvanlarımız yakılmakta, köylerimizden göç ettirilmekteyiz, insanlarımız öldürülmektedir. Üstelik bütün bunlar bunlar yapıldıkça hiç bir gerekeceği gösterilmemiştir. Bütün bu baskının yasalara aykırı olduğunu biliyoruz. Önce yasalarda sonda da uluslararası anlaşmalarda güvence altına alınan temel haklarımızı kullanmak istiyoruz. Yaşam hakkımızı, konut hakkımızı, seyahat hakkımızı hiç bir baskıyla karşılaşmadan kullanmak istiyoruz. Bizler yüzlerce yıldan beri bu topraklarda yaşıyoruz. Atalarımız burada yaşamış ve ölmüştür. Mezarları topraklarımızdadır. Biz bu topraklarda doğduk, büyüdük. Bu topraklarda yaşamak ve ölmek istiyoruz. Bir an önce köylerimize dönüp, göçebelikten kurtulmak istiyoruz.

E-) ÇÖZÜM ÖNERİLERİMİZ

1- Yakılan ve boşaltılan köylerimize güvenli bir şekilde dönmemiz sağlanmalıdır.

2- Köyülerimizin evlerinin yakılması, hayvanların öldürülmesi, bağ-bahçelerimize verilen zararlar, köyden göç ettirilmemize ve dönmemiz nedeniyle uğradığımız zararlar bu dönemde üretim yapamamız nedeniyle uğradığımız zararlar ve göç döneminde yaptığımız tüm harcamaların tespit edilerek banka kredi faiziyle tarafımıza ödenmelidir.

3- Köylerine göç eden insanlarımızın evlerini yapmaları için her türlü inşaat malzemesi, verilmelidir.

4- Yörede uygulanan gıda ambargosu kaldırılmalıdır. Giyecek, yiyecek, ilaç vb. ihtiyaçlarımızı engelsiz almamız sağlanmalıdır.

5- Geçimini hayvancılıkla sağlayan insanlarımızı sınırsız olarak yaylalara çıkma izni verilmelidir.

6- Yöre halkı üzerindeki potansiyel suçlu uygulamasına son verilmesi, tüm baskılar kaldırılmalıdır.

7- Yörede köylerinde döşenen mayın tarlaları halkımız için çok büyük tehlike oluşturduğundan temizlenmelidir.

8- Yöre köylülerinin bankalara olan kredi borçları affedilmeli ve faizsiz yeri krediler verilmelidir.

9- Yöre köylüleri evlerine dönene kadar şu an ikamet ettikleri çadır, garaj, depo, okul gibi yerlerden alınarak sağlık koşullarına uygun ikamet etmeleri sağlanmalı, sağlık, yiyecek ve giyecek gibi ihtiyaçları karşılanmalıdır.

SON OLARAK BELİRTİYORUZ Kİ;

Bizler insanlarımızla birlikte haklı ve meşru bir taleple karşınıza geldiğimizi biliyoruz. Bu uygulamalar ulusal ve uluslararası yasa ve sözleşmelere aykırıdır. Bu nedenle köylerimize dönme çabamızı sürdürürken aynı zamanda konuyu uluslararası kuruluşlara, mahkemeleri götüreceğimizi, Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna ve Avrupa İnsan Hakları Divanına götüreceğimizi bildiririz.

Gereğini Saygılarımızla Arz Ederiz.

BASBAKANLIK MAKAMINA
ANKARA

Bizler TÜNCELİ iline bağlı PERTEK, ÖVACIK ve HOZAT ilçelerinin
muhafızlarıyız.

YAKILAN VE BOSALTIYAN KÖYLER:

A-) EKİM 1994 ayında yöremizde güvenlik kuvvetlerince geniş kapsamlı operasyon yapılmış ve bu operasyonlar sırasında çok sayıda köy köyümüz güvenlik güçlerince eşyalarımızı almamıza defa izin verilmeden sadece insanlar dışarıya çıkarılarak ateşe verilmiştir ve yakılmıştır.

-ÖVACIK DÖLÜDİBEK KÖYÜ.....KEMAL AVCI

-ÖVACIK ÇAT KÖYÜ.....EMİR ALI KARAKAYA

-PERTEK AKDEMİR KÖYÜ.....PAŞA EROL

-GEYİKSUYU MERKEZ.....LİLO ÇELİK

-GEYİKSUYU DÜZPELİK KÖYÜ.....DOĞAN ATEŞ

TÜNCELİ MERKEZ.....GÜLABİ KAYA

BİLGİ VE DAĞITIM İÇİN

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
ADALET BAKANLIĞI
İNSAN HAKLARINDAN SORUMLU DEVLET BAKANLIĞI
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Adalet Bakanlığı

28.060/1995

06.02.1995

06.02.1995

Emir ALI KARAKAYA
Karakaya Mahallesi Çat Köyü

İHAAT

06.02.1995 tarihinde operasyonlara ilişkin güvenlik kuvvetleri tarafından yakılan ve boşaltılan köylerin listesini ekte bilgilerinize sunarım. Ekteki bilgilerin doğruluğunu teyit etmek üzere ilgililerden bilgi alınmasını rica ederim. Ayrıca, ilgililerin haklarını korumak üzere gerekli tedbirlerin alınmasını rica ederim. Bu konuda ilgililerin haklarını korumak üzere gerekli tedbirlerin alınmasını rica ederim. Bu konuda ilgililerin haklarını korumak üzere gerekli tedbirlerin alınmasını rica ederim.

Emir ALI KARAKAYA
Karakaya Mahallesi Çat Köyü

TC

TARIM VE ÖRMAN BAKANLIĞI

Kısım: Tunceli Devlet İşletmesi Müdürlüğü

Dosya: Ö 4.k.d. 30

Evrak: 15 Pülümür Orman Bölge Şefliği

Konu: Nakledilecek köyler

.....Köyü Muhtarlığına

PÜLÜMÜR

Anayasanın 169 ve 170.inci maddelerince, tarıma açılıp orman sınırları dışına çıkarılacak devletçe ihya edilen yerlere orman içi köyler halkının yerleştirilmeleri hükme bağlanmıştır.

6831 sayılı Orman Kanununun 2/A maddesi gereğince orman sınırları dışına çıkarılacak ve orman içi köyler halkının yerleştirileceği yerler genellikle toprak verim gücü yüksek olan MERSİN-ANTALYA-MUĞLA-İZMİR bölgeleri içinde veya civarında olabilecektir. Bu yerler devletçe imar ve ihya edilecek, konular, okul-cami ve diğer sosyal tesisler devletçe yapılacak, her haneye yeteri kadar tarım arazisi de verilecektir. Buraya yerleştirilecek halkın köyündeki ev ve arazisi istimlak edilerek ağaçlandırılacaktır. Konunun köy halkına duyurulup, gerekli izahın yapılması, kendi rızası ile bu yerlere yerleşmek isteyen köylerin 10.2.1987 tarihine kadar bölgemize müracaat etmesini rica ederim.

D.A.22\2

DAĞITIM

Bölge Şefliğimize bağlı köy

ALDEMİR Muhtarlıklarına

yazılmıştır.

A. Yüksel

Pülümür Orman Bölge

Şefi V.

İMZA

[Faint, illegible text and stamps in the bottom left corner, likely a routing slip or administrative record.]

[Handwritten signatures and stamps in the bottom right corner, including a signature that appears to read "A. Yüksel".]

TUNCELİ DERNEKLERİ

Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan Tunceliler, İstanbul'da olduğu gibi derneklerini kurarak, sahip olduğu değerleri korumak, kültürlerini yaşatmak için derneklerini kurarak örgütlenmeye çalışıyorlar. Bizimle ilişkileri olan Ankara Tunceliler derneği, Adana, İzmir, Mersin, Bursa

(İzmit'teki derneği duyduk ancak henüz ilişkimiz olmadı) dernekleridir. Diğer derneklerimizle Tunceli'de yaşanan zulmü dile getirme çabaları içinde tanıştık. İlk adımımız olarak daha organizeli çalışmak için Tunceli Halkıyla Dayanışma Komisyonu adı altında bir araya geldik. Hala bu çalışmamız devam etmektedir. Buradan tüm derneklerimize sesleniyoruz. Daha organizeli çalışmak ve birlikte davranmak için

çaba sarfedilmeli. Çevrenizde Dersim'le ilgili her türlü belge, resim ve ne varsa toplayıp dergimize ulaştırın 38. kuşağıyla röportajlar yapın; evleri yakılanlarla ilişki kurun ve her şeyi yazılı hale getirip bize gönderin. Bunu herkes görev olarak görmeli ve ona göre davranmalıdır.

TUNCELİ'NE GİDEN HEYETLERİ NEDEN SOKMUYORLAR?

Bu güne kadar Derreği-miz çalışmalarını ile Dersim'e heyet gönderme kararı her seferinde engellendi. İlk heyetimiz köylerin yakıldığında gitti O.H.Valiliği kararıyla bölgenin huzuru-

nu bozucu nitelikte davranış olarak gösterip bölgeye alınmadılar. Son heyetimiz, Tunceli Dayanışma Komisyonu'nun çabasıyla örgütlendi. Aynı gerekçeyle Tunceli il sınırından geri çevrildiler. Biz niye ısrarcıyız, heyet neden engelleniyor? Çünkü giden insanların tanık olacakları

bazı şeyler olacak, yazacaklar çizecekler, bunu biliyorlar. İşte engellenmenin nedeni budur. Yiyecek giyecek ambargosunun nasıl uygulandığını görecekler. Zorla göçe şahit olacaklar, evleri eşyaları ile birlikte yakılanlarla tanışacaklar. Özel tim terörü altında inleyenlerle konuşacaklar. Ne-

denler çoğaltılabilir. Bölgenin gerçek durumunu yansıtacak her şey engellenmelidir ki rahat davransınlar.

Akşam gazetesi, **Türkiye'nin Bekaası Tunceli** derken devletin daha çok operasyonlarını artırmak için yardımcı olurken, 26 Ağustos tarihli Türkiye Gazetesi de **Tunceli'de hiç bir şey yok, birileri mak-satlı davranıyor, devletimizi timimizi yıpratıyor. Tunceli'de bahsedildiği gibi gıda ambargosuda yok, gıda kontrolü**

varmış diyerek görevini yerine getirmiş oluyor. Bir yüzsüzlük örneği. Halkın göz-lerinin içine baka baka yalan söylemek. bunlar açısından meslek haline geldi.

Bu arada bizimle birlikte davranarak heyet çalışmalarında bize yardımcı olan, aramıza katılarak Tunceli il sınırına kadar her türlü fedakarlığı göstererek gelen tüm kurum, kuruluş, D.K.Ö ve dost basının de-ğerli temsilcilerine kamuoyu nezdinde teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Yakılan Köylerle Dayanışma Gecesi

Ataköy- Mavi Marmara'da yaptığımız yemekli gecede elde edilecek gelirin tümü Dersim'e aktarılacağı konusunda sizlere söz vermiştir. Bunu Yönetim Kurulundan beş arkadaşımız Tunceli'ye giderek Tunceli Merkezde, Hozat ve Ovcık'ta toplam 665.000.000.-TL dağıtıldı. İstanbul'da yardıma muhtaç hemşehrilerimize de 70 Milyon verildi. Tunceli'den Ankara'ya gelen muhtarlar heyeti masraflarının bir kısmı (40 milyon) derneğimiz tarafından karşılandı.

Ayrıca gecemizde bilet satışları dışında toplanan bağış miktarı 165.000.000 TL'dir.

Tüm üye ve hemşerilerimize candan teşekkür ederiz. Ayrıca gecemize gelerek bize destek sunan tüm Kurum ve Kuruluşlara şükranlarımızı sunuyoruz.

MAYE RA BIYÊNÊRA HATA MERDENI ADET U TORE YÊ DERSİM'I

Cemal TAŞ

DIXASKANI NI

Cinikê kî ebi domanona nêwes mendî, cîrê vanê: "pê menda". Vêrê xo kî bî gîrs ebi 'çima'na bêlî bî vanê: "dî cana". Waxto kî bar ê xo na ro, xelêşiyê cîrê vanê cîniya dixaskane. Dixaskanine 'çewres roci on-cena. Roca doman ardene vanê: Kota ra "layik/çêneki arda" e kî jû yê ra zêdî ardî vanê: "jû batînde 'çut/haval ci ardê. Rakotenê ra tê'pa roca viştîne de 'çewreso gic vêçino, roca 'çewrêşîne de 'çewreso pil vêçino.

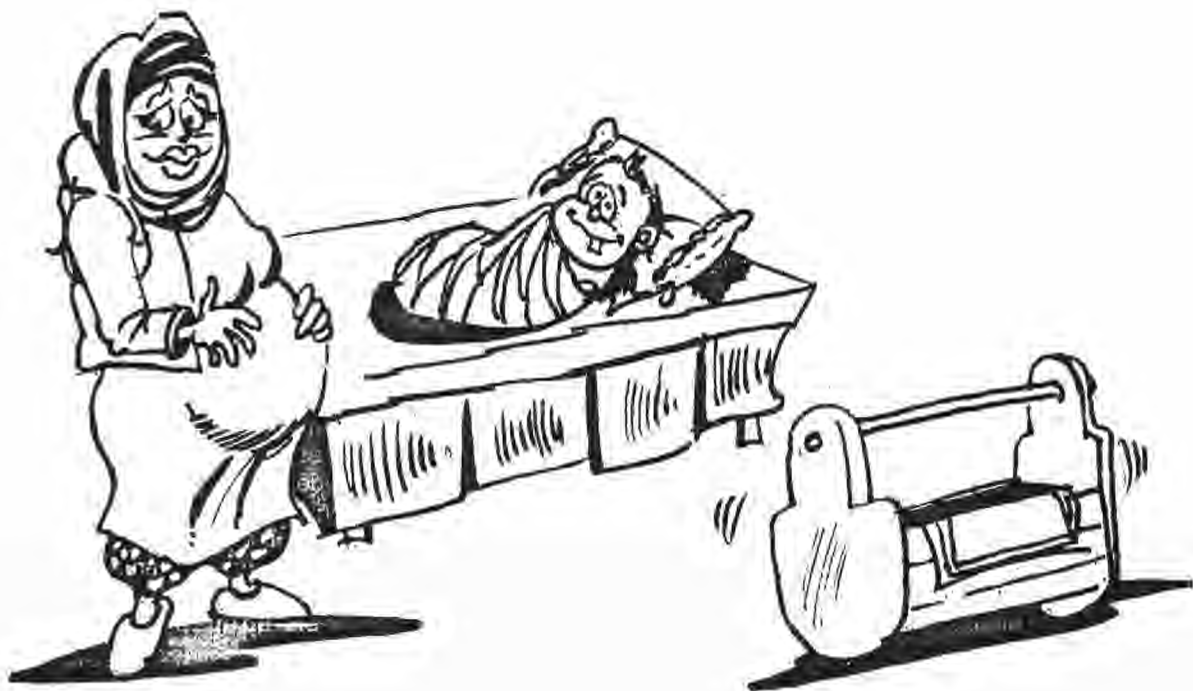
Cinkê kî kotê bûya ver xebere dane cîrana. Wertê cîrana dê kî jûya kî wayirê hunêr a sona lû 'çîniya dî canê. Cinikê verê bûya de ke zaf mende ebe elçiya xebere danê cariyê. Cariyê usul ê doman dê wayirê hunêr a. Waxto kî doman herey ama ya kî texbinkêrê kedoman 'çewto o sirê de fetêşino mireno. A ri ra ca-

dî çû yê xo estê. E jû pi ke 'çar lâce xo eştîbi vatê nê filan mordem wayirê 'ponc çû yano.

Doman kî bî 'çinika die zanoxe nak cîra kena bena banon ra dîr cayê dî pak'tî herd kînena kena herd. Mae bî doma nâ 'awrki kenê pîro, Mae kenê cilê, doman kî çiman ra ber her ca solê finê pîra, ebi paça nê paka na pisenê têra lû mae dî kenê cilê. Mae bî domana tê lûwê dî hêştê manê. Awê kî kenê domân ro cîrê dûwa kenê:

Pir o 'kal bê / wayire omr ê zaf bê / awuka izan o marîfêto bo / Tayliyê Expâl bo / awukê aver dê / to avero bê.

Roca kî cinike kotê ra, Döwe dê tayê cinik be 'çenekane dûwe bî domanana topbenê enê 'çe dixazka nê dî hirê roc hirê söy pinê. Wôr tê na hirê roca de ci-

riyê, serba cinane kî dolîma sîfti de canê, cîmanê yina de wayirê gedir-gîme'ta. Cinikê kî xelêşiyê cariyê vuzena xebere dana pi. Vana Mejdana mi bî de 'çeneka/layik ê dî to bi, cime to bi rost be! Pi ke vano: Rost-miyade bê, Heq derdê cigere to ne do. E kî layik o Pi zêdî sa beno a ê gori mejdanê zaf dano. Verdê 'Çene kî hendê layik wayirê gedir-gimet nebiyê. 'Çi kî a waxt 'çimane maw pide 'çena vecina sona. Vatene layik miçerimo. 'Çe kam dê kî 'çend camord estê vatenê hen-

ranê xo cîkê desperê ame, wârd pocenê benê dixazkanê rê. No, hîwla wa, şîro, 'çawbele ka/kurde, bi'çika ronina, pêsari ye, ya kî ardî, rono. Nae dî mexsed, cinike qewetê ra kuta çiyê wârdênê ra te'pa ena xo, gon ena ci, sit ê xo beno zaf, domân hemuzux nê na.

Le dixazkanê dî,

Cinik bî cênaka na pes'öwe da a bê nê gurlax. Cî kî peroc e her keş kar u gurê xo esto. Peroc jûki lûwê de bi po i beso. Pesöwê danâ nanê ser goza sîknê ne

wenê. Hata sodır nê konê ra, jûbin ra metê la pers kenê, çiroka qeşi kenê, lawka vane, hedira xo anê.

Pitena dixazkanê dı mexset: Mileketê esta nae rê vanê «Elikê». «,Elika sôwê» Na elikê dısmenê nesle mordem a. Newazena kî doman pil bê gırs be e, camerd wôr te cama ta de hurenda xo bicerê. Na rûra kotte kî cini bî dixazkan a uza de peyda bena. Çiqera nê doman bî ê mae fek ra oncena. Cini yê dixazkan serba na xeberî Elike ra zaf tersenê. Pitena dixazkanê dı yinê kî pine ted kî hownra serê, Elikê hama u za dê ise xo vêne na. Na sewetê ra hiro roc hirê sôw migerim pite nı sarta. Elikê zêdi cayê tari dı, axur a meraka dıxo darara wı. Geganı kona tone heywan a gegani kî kuna 'tone mordemanê derciranane rında. Rost ra qê hez nê kena, a rıra cirê vane «Elika sewê». Gegane xo musneña mayın a bî ostora.

Elika mayna be ostora pesôwe ra, hata sodır nise-na 'Peşta yina wörtê axvrê dı fetelne na rınd eglım ke-na fetesne na. Re re kî mayın bî ostora na xapa xo vis-ne nê, Ser ba na mesê lı pore mayı na munê ne. Wayır kî şı axu re, sekerd kî pore mayını akerdayıyo, mayın ê arag do ya kî afsarê xo gurfıto zano kî pesewe elikê nişta mayinê, mulxuta xo re qeşikeno.

ELİKÊ RA SEVAKNAYİS

- 1- Resenê de şa ya dormê cıla dixazkanê bî dergusa çerexnenê.
- 2- Serê dı şirê 'tuj kenê pındıracı ra kenê balışna serê cilê ra.
- 3- Qabe dı pirê awuke löwe dixazkanê dı nanê ro.
- 4- Fek pırnikanê dixazkanê ebi çıtana girê dane.

MESE LA ELİKÊ

Mordemê mayına dı xüya xırtê bena axurê dê girê-

dayi bena. Rocê sodır sono dâr kî mayinê herddera, alefa xo ke hona arı dero, mayinê areqde fetêşa. Rocê hen dı roc hen roca hirê nê ciranê dı xo aqıl dano cê. Vano: So qera-sagız biya mayinê rakı sodır so dâr, çıyo ke nisê no na mayinê mutqal temejiyo pıra mano. Merik vatana ni cirane xo kenosadır sono kê çı sêkêro çini kê noa temêja mayinê ra. Na cini ke Elika kê zidê dixazkanona â bexowa.

Elikê ane Pındıraç kenê axê ra resen danê cı rus-nê nê aban kolâ ana. Wayire çeyire gurina awuke ana non pocena, axura rûna dê en dı çı guredê çeyi ke estê yina kenâ, dercanê ke cena kes hendê aye zaf necero.

Kona saç ver non pocena non zê lo dê ercena pê-ser. Guda noni ke cena, a gudera kî key kî puse mir est werte darendi hona kî peniya mir yena.

Bado roce sonê kî Elike hawa caye de kınar dê teyna nişta ro, dijdi dijdi berbena. Wayire çeyi tey be-no eşkera. Vano: Caye berbana; Elikê cıra minê tı ke-na. Vana:

Mı raverde, domanê minîê sawi estê nıka teyna ye vesaniye ra mirênê, seymande.

Mêrik vano: Tobe ke eslo cınse ma ra durı vin de, garisê ma mê bî, to verdanara. Elikê kî qeşane merik ser sondvena to bî kona;

Yaxê ra pındırac oncê ne verdanê ra. a sana, e kî siyê dima teqıb kenê, Elikê sona xo dêrê dı ercena golê bena vind.

Tenê waxt kê vereno ra sekênê kî serê gole bi pıre goni. Hên cax kî kenê Elikê ra bowa mile tê xamı ama, mordemanê aye a rıra Elikê çısta.

*Toprağı yaprak yaprak kurutsam diyorum
Dalları çatal çatal budasam diyorum
Suları ırmak ırmak bıraksam diyorum
Kanayan bir güldür
Yazılmaz yarası Dersim'in*

Ahmet Canı Akyol
Ölü Sürgün ve Dersim Adlı Kitabından

Basında Tunceli

Helikopterleştirdiklerimizden misiniz?

Tunceli'nin Ovacık ilçesinden geçen 10 köy muhtarı, Başbakan Çiller'i, Meclis'te ziyaret ederek, kendisine sorunlarını iletiyorlardı. Toplantıda, İçişleri Bakanı Nihat Menşe ve Siyasetçi Tunceli Milletvekili Sinan Yerlikaya da vardı. Köylüler, "Köyümüzü devlet yakıtı. Köy yakma operasyonlarına, yukarıdaki helikopterler nezaret etti" diyecek buldular. Çiller, araya girip:

Başbakan Çiller

İçişleri Bakanı Menşe

"Her gördüğünüz helikopter, bizim helikopter sanmayın. PKK'nın helikopteri de olabilir. Rus, Alman, Ermeni helikopteri de olabilir. Çünkü, bazen sınırları edip girebiliyorlar." Sinan Yerlikaya'nın gözü, o anda İçişleri

Bakanı Menşe'ye takılmıştı. Menşe'nin aurası mosmor olmuş, başı öne eğilmişti. Ne yapın? Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı, öke sınırlarını yollu geçen hani olduğunu savlıyordu. Oyle ya, Rus, Ermeni ya da Alman helikopterleri; şöyle bir geçirirken, Erzincan'dan tulum peyniri, Van'dan ollu peynir, Siirt'ten battaniye, Erzurum'dan ollu taşıyoruz. Gaziantep'ten mercimek kofteşi, Şanlıurfa'dan lahmıca, Diyarbakır'dan karpuz alıp, ülkelerine dönüyorlar. Eğer pilotlar ehli keyif ise Tekirdağ'a kadar uzatıp, rakıyı ihmal etmiyorlar.

Sinema emekçilerinin, Tunceli'nin Ovacık ilçesinde evleri yakılanlar için topladıkları yardım bir hafta sonra izin verildi. (Fotoğraf: KAAN SAĞANAK)

Sinemacıların, köyleri yakılanlara yardım savaşımı

Ovacık'a yardım sorun oldu

Haber Merkezi - DISK'e bağlı Türkiye Sinema Emekçileri Sendikası'nın (Sine-Sen), Tunceli'nin Ovacık ilçesinde yaşanan savaşı veren, evleri yakılan köylülere gönderilmek üzere topladığı yardım "sorun" oldu. Sinema emekçilerinin kampanyası sonucu toplanan yardımları gönderilmesine bir hafta sonra "sözde izin" verildi. Toplanan yardımların yolu çıkmadan önce bunu İstanbul Valiliği'ne bildirilmesi aksi halde Tunceli Valiliği'ni aşip köylülerin eline ulaşmaması haberi, Sine-Sen yöneticilerini şaşkınlıkta bıraktı. Sendikada üstüste "izin" beklenen köylüler, köylülerin yardımlarını gönderilmesini bekliyorlar. Bu yardımların gönderilmesini bekliyorlar. Bu yardımların gönderilmesini bekliyorlar.

köylülerle büyük yazışmalarından sonra alınmış karar verildi. Ancak bu toplantıya gazetecileri de önce gelenler, güvensizlikten uzak pozisyonlarında gelip, sinemacıları daha da şaşkınlıkta bıraktı. Sine-Sen Genel Başkanı Nizamettin Çobanoğlu basın toplantısında, "Niye İstanbul'dakiler Ovacık'a yardım gönderirken engelleniyor. Bursa'da yaşanan insanlık dramına yardım etmek kadar doğal değil mi" sorusunu yönelirken diğer sinema emekçileri de bu çifte standartta öfkeleniyor. Sine-Sen Genel Başkanı Yardımcısı Yusuf Çetin'de açılan kampanya sonucu toplanan yardımların gönderilmesini şöyle söylüyor:

"İstanbul'da biri bir hafta çıkan yardım, acaba kaç günde ulaşır Ovacık'a? Yoksa hiç mi ulaşmaz?" Toplantıya Barış İnciyatifi adına katılan avukat Ali Rıza Düzdar ise bir ilginç yardım öyküsünü, "Milletvekilleri bile gidemedi, fakat bu yardımlar nasıl giderek" şeklinde değerlendirdi.

Cumhuriyet
31 EKİM 1994 PAZARTESİ

Özgür Ülke

'VAHŞETE SEYİRCİ KALMAYACAGIZ' Tuncelililer Derneği üyeleri HADEF İstanbul II Başkan Kemal Parlak'ın da aralarında bulunduğu 500 kişi ile birlikte İstanbul Sirkeci Postanesi'nden TBMM'ye telgraf çekerek operasyonların durdurulmasını istedikleri telgraf çekmek isteyenlerin beşarından ayrıntılı kimlik dokümanı ve ev adresi istenmes üzerine dernek üyeleri yetkilileri protesto etmek için telgrafın postane önünde yırttılar

Tuncelililer Derneği üyeleri İstanbul'da kitlesel eylemlerle vahşetli protesto ettiler

"Genç ve Yerlikaya geç kaldı"

Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı Selman Yeşilgöz, kiş mevsimi yaklaşırken köyleri yakalanan sorunlarını anlatmak için Ankara'ya gideceklerini söyledi. Yaşananlara seyirci kalınmasını gerektiğini belirten Yeşilgöz, "Ben devletin 4. adamıyım diyen TBMM Başkanvekili Genç bile devletin içinde başka güçler olduğunu söylüyor" dedi. Köy boşaltılmadan sürdürdüğünü Ovacık'a giris çıkışlarını yasak-

landığını ifade eden Yeşilgöz, Tunceli Milletvekilleri Sinan Yerlikaya ve Genç'e sitemlerini ise şöyle dile getirdi: "Gösterdikleri çabalar yeterli. Köy yakmalar, başkılar son bir haftada geymedi. Daha önce de bu olaylar oluyordu. Bunları haber aldıkça kendilerine bildiriyordum. Şimdi olaylar büyüdükten sonraki çabaları ne sonuç verecek? Geç kaldılar. Olaylar büyümeyen de durdurabilirlerdi." ■ İstanbul/Ülke

Dersimliler ATV'nin telefonunu

İSTANBUL/ÜLKE - Dersim köyleri ile ormanların yakılmasını protesto etmek, basın konuya duyduğu ilgiyi göstermek amacıyla Ali Karo'nun yaptığı siyaset meydanı isimli programa gelen tuncelililer canlı olarak yayınlanan programa bağlanıldıklarını söylediler. Daha önceki programlarda mafya hakikatlerinden tutun, adı bir kağıtlığa karışan çok sayıda kişiye telefonda canlı konuşma olanağı tanıdığını

konuda telefonlar geldiğini doğruladılar. Aynı yetkililer, amacılığını Ali Karo'nun yaptığı siyaset meydanı isimli programa gelen tuncelililer canlı olarak yayınlanan programa bağlanıldıklarını söylediler. Daha önceki programlarda mafya hakikatlerinden tutun, adı bir kağıtlığa karışan çok sayıda kişiye telefonda canlı konuşma olanağı tanıdığını

kaydeden ATV telefonunu ki bildirdi. Proje Hakları Bakan / Köylüoğ bildiren sayıları yaşanan basın ku edecekti

Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği üyeleri, ATV televizyonunda yayınlanan "Düşünce Özgürlüğü" konulu "Siyaset Meydanı" isimli programı saat 22'den 22.30'a kadar arayacak Dersim'in Ovacık İlçesi'nde yaşanan vahşetin önüne geçmesini istedikleri basın sayfalarını, televizyonları ekranlarını bu vahşete uğrak yapılarının kamyonlarına duyurulmasını isteyen dernek üyelerinin eylemi yarım saat sürdü.

Telefonda aradığımız ATV yetkilileri de, kendilerine bu

Özgür Ülke

